

DET SOM KOM EFTER
RAPPORTEN OM
EFTERVÅLD

Agera kvinnojour

Solna Maj 2025

Så hanteras kvinnors berättelser:

Citat i rapporten är tagna från intervjuerna som har gjorts med kvinnorna och med deras samtycke. Syftet med citaten är att synliggöra vanligt förekommande upplevelser i kvinnornas samtal med Agera kvinnojour. Vid behov har citat reviderats för att försäkra kvinnornas anonymitet.

Redaktör – Bridgett Stehag

Författare – Bridgett Stehag.

med hjälp av – Emelie Segerdahl

Intervjuerna har genomförts av Agera kvinnojours kuratorer

Form – Bridgett Stehag

Illustrationer – Emma Lehtinen

Har du frågor om denna publikation , kontakta

Bridgett Stehag – info@agerakvinnojour.se

08 – 27 90 80

Innehållsförteckning

03	Förord
04	Om Agera kvinnojours verksamhet
05	Kort fakta om Agera
06	Om rapporten
08	Vad är våld
10	Utsatt för våld under sina relationer
15	Eftervåld
18	Nya sätt att behålla kontrollen
19	Föräldraskap och eftervåld
19	Vanligt med våldsstrategier
21	Återkommande vårdnads mål – ett verktyg
24	Eftervåld långvarigt
24	Vanligt med strategier för att skydda sig
25	De flesta vände sig till polisen
26	De flesta anmälningar lades ner
27	Kontakt med socialtjänsten vanligt
27	Kvinnor som beviljades skydd mer nöjda
29	Bristande bemötande på flera sätt
31	Ensam att bära ansvaret för våldet
33	Gemensamma barn oftare utsatta för våld
35	Psykiskt våld mot barnen vanligt
35	Multiutsatthet när barnen utsätts för flera former av våld
36	Skadliga konsekvenser för barnen
36	Barnen lämnas utan stöd
37	Myndigheter misslyckas med att skydda barnen från våld
39	Avslutande ord
40	Kvinnornas synpunkter och medskick
44	Källförteckning

FÖRORD

Att vara utsatt för våld av en som ska älska dig är oftast svårt och traumatiskt. Att lämna en våldsam partner är också svårt. Därför är förtroendeingivande hjälpinstanser livsviktiga. Hjälpinstanser som har specialistkompetens om mäns våld mot kvinnor och barn, kommer att tro på dig och finnas till för dig oavsett dina ekonomiska förutsättningar. Kvinnojourer är sådana ställen.

Sedan 1970-talet har kvinnor i Sverige organiserat sig för att ge stöd och skydd till andra kvinnor utsatta för mäns våld och även till de barn som följer med sina mammor till skyddat boende. Under den tiden har en enorm kunskap byggts upp. Kvinnojoursrörelsen har arbetat för att driva arbetet med mäns våld mot kvinnor framåt för att få till förbättringar för de våldsutsatta kvinnorna och barnen. Många gånger har det varit kvinnojoursrörelsen som har varit ledande och resten av samhället som har följt efter. Idag har vi flera lagar som skyddar vuxna och barn som utsätts för våld i nära relationer. Vi har också många kommuner vars socialtjänst har särskilda handläggare som jobbar med våld i nära relationer samt handlingsplaner och rutiner för arbetet.

Trots alla framsteg fortsätter våldet mot kvinnor och barn. Det är fortfarande tusentals kvinnor och barn som placeras på skyddat boende varje år och det är enbart en bråkdel av alla de som har utsatts för mäns våld då många också nekas placering på skyddat boende. Trots den positiva utvecklingen möter vi kvinnor varje dag som drabbas av brister i rätts- och välfärdssystemet. Kvinnor som känner att myndigheterna sviker och som tvingas göra det som redan är svårt och farligt, i en uppförsbacke. Våldet fortsätter även om de gör allt de kan för att skydda sig själva och sina barn. Med den här rapporten lyfter vi deras röster och samlar kunskapen som bara de kvinnor som har varit utsatta för mäns våld har.

Vi vill tacka alla kvinnor som har valt att delta i undersökningen och dela med sig av sina upplevelser. De är alla kvinnor som har valt att söka ett liv fritt från våld trots att det är många gånger både svårt, ensamt och farligt.

Bridgett Stehag - Verksamhetschef

Om Agera Kvinnojour verksamhet

På Agera kvinnojour arbetar vi för att ge stöd och skydd till de som identifierar sig som kvinnor och deras barn utsatta för mäns våld eller hedersrelaterat våld och förtryck. Via vår samtalsmottagning, chatt, telefonjour, juristjour och våra skyddade boenden ger vi stöd och/eller skydd till hundratals kvinnor varje år. Det innebär hundratals kvinnor som har lyft luren, sökt stöd, skydd och en väg ut från våldet. Det innebär också många barn som på olika sätt har upplevt och varit utsatta för mäns våld och som hoppas kunna slippa våldet. Ofta är vi den första professionella instansen kvinnorna kommer i kontakt med.

Att söka sig bort från en våldsam partner kan vara mycket svårt. Genom våldet, där våldets karaktär, mekanismer och konsekvenser samverkar, verkar förövaren för att förhindra att våldet upphör. Därför arbetar vi för att göra stödet lättillgängligt och säkert. Tröskeln för att söka stöd ska vara så låg som möjligt och den som är utsatt för våld ska kunna känna sig trygg.

Med generösa öppettider och möjlighet att vara anonym är vår telefonjour ett viktigt första steg för många, samtidigt som många väljer att ringa återkommande. En stor del av de som ringer till oss har frågor om vilken hjälp som finns och hur de kan gå tillväga på ett tryggt sätt. För andra har telefonjouren gett ett andrum att prata om det våld som de har utsatts för och få kurativt stöd. Telefonjouren bemannas dagtid av våra anställda socionomer, kvällstid och helger av våra utbildade volontärer.

Då våldet ofta påverkar många områden i ens liv som berör juridik på olika sätt, är vår juristjour en viktig del av stödet. Med kunskap om ens rättigheter och hur man kan gå tillväga stärks den utsattas förutsättningar att kunna värna om sina egna och sina barns rättigheter. Juristjouren bemannas av utvalda advokatbyråer som vi samarbetar med som är specialiserade på våld i nära relationer i till exempel brottmål, familjejuridik och migrationsrätt.

Till vår samtalsmottagning kommer kvinnor och ibland barn som är eller har varit utsatta för våld i nära relationer, oftast mäns våld mot kvinnor men också hedersrelaterat våld och förtryck. I samtalsmottagningen erbjuder vi samtalsstöd, krisstöd, stöd i rättsprocess, råd och vägledning, medföljning och praktiskt stöd. Då de som kommer till oss befinner sig i olika livssituationer och faser i uppbrottsprocessen, påbörjas stödet alltid med ett bedömningssamtal för att fånga upp vilka behov som finns och om annat stöd än samtal hos oss behövs.

Telefonjour
Juristjour
08 – 27 90 80

Vårt fokus är alltid att ge högkvalificerat stöd som främjar kvinnornas och barnens egna resurser och välmående. I våra skyddade boenden har vi kunnat göra det genom att arbeta utifrån ett holistiskt perspektiv där olika stödformer erbjuds som tillsammans bildar en helhet och ett tryggt hållande för de kvinnor och barn som vi tar emot. Vårt arbete har ett fokus på varje kvinna och barns självbestämmande, integritet och värdighet. Vidare att relationen mellan kuratorn och den våldsutsatta präglas av respekt, uppmuntran, samarbete och delaktighet kring planering, genomförande och utvärdering av stödinsatserna.

Grundat i våra stadgar har vi ett starkt barnperspektiv. Vi arbetar kontinuerligt för att utveckla vårt barnperspektiv och vårt barnrättsperspektiv. Det är viktigt för oss att tiden på det skyddade boendet är en tid då barnen kan leva utan våld, känna sig trygga, respekterade, vara delaktiga, sedda och hörda. Det är också av yttersta vikt att barnen får det stöd de behöver för att bearbeta sina upplevelser av våld. Att leva med våld kan ha allvarliga och långvariga konsekvenser för barn och många av de barnen som kommer till oss uppvisar traumasymtom. Samtidigt är det en omställning att lämna sitt hem och komma till ett skyddat boende och man kan ha många frågor och saker man oroar sig för som vuxna behöver lyssna och ge svar på. Hur alla barn som kommer till oss ska kunna få en trygg och positiv upplevelse och känna att tiden på boendet ledde till en förbättring utformas i det individuella stödet. Därför består även arbetet med barnen i det skyddade boendet av flera delar som kompletterar varandra och tillsammans bildar en helhet.

Kort fakta om Agera

- Agera Kvinnojour är en ideell, religiöst och partipolitiskt obunden organisation.
- Vi är **icke**-vinstdrivande.
- Vårt ändamål är att verka mot våld och förtryck samt för kvinnors jämställdhet på livets alla områden.
- Vi arbetar förebyggande mot våld i nära relationer och för förändring av destruktiva könsnormer.
- Vårt arbete präglas av öppenhet och respekt för alla människors lika värde.
- Agera grundades 2014 av Nicole Gondek Baig.
- Vi är medlemmar i Unizon.
- Personalen är socionomer, beteendevetare, psykolog, socialpedagog och pedagog med vidareutbildningar och mångårig erfarenhet av arbetet med mäns våld.
- Vi har särskilt barnfokus och kompetens om barn och trauma.

Om Rapporten

Att skydda sig från fortsatt våld handlar ofta om att försöka bli osynlig så att förövaren inte kan hitta en, något som försvårar för de våldsutsatta att göra sina röster hörda. Där har kvinnojourer en mycket viktig roll, att vara röstbärare för dem som inte kan eller törs skrika högt när samhället och systemet brister.

Rapporten om eftervåld tillkom då vi i vårt dagliga arbete med våldsutsatta kvinnor och barn, kunde se hur vanligt förekommande det är att mäns våld fortsätter även efter det att kvinnan har lämnat relationen och försökt göra det hon kan för att skydda sig och sina barn. Vi kunde också se hur vanligt det är att kvinnor och barn som utsattes för eftervåld fick handskas med den våldsutövande ex-partnern i ensamhet, utan effektiva insatser från samhället.

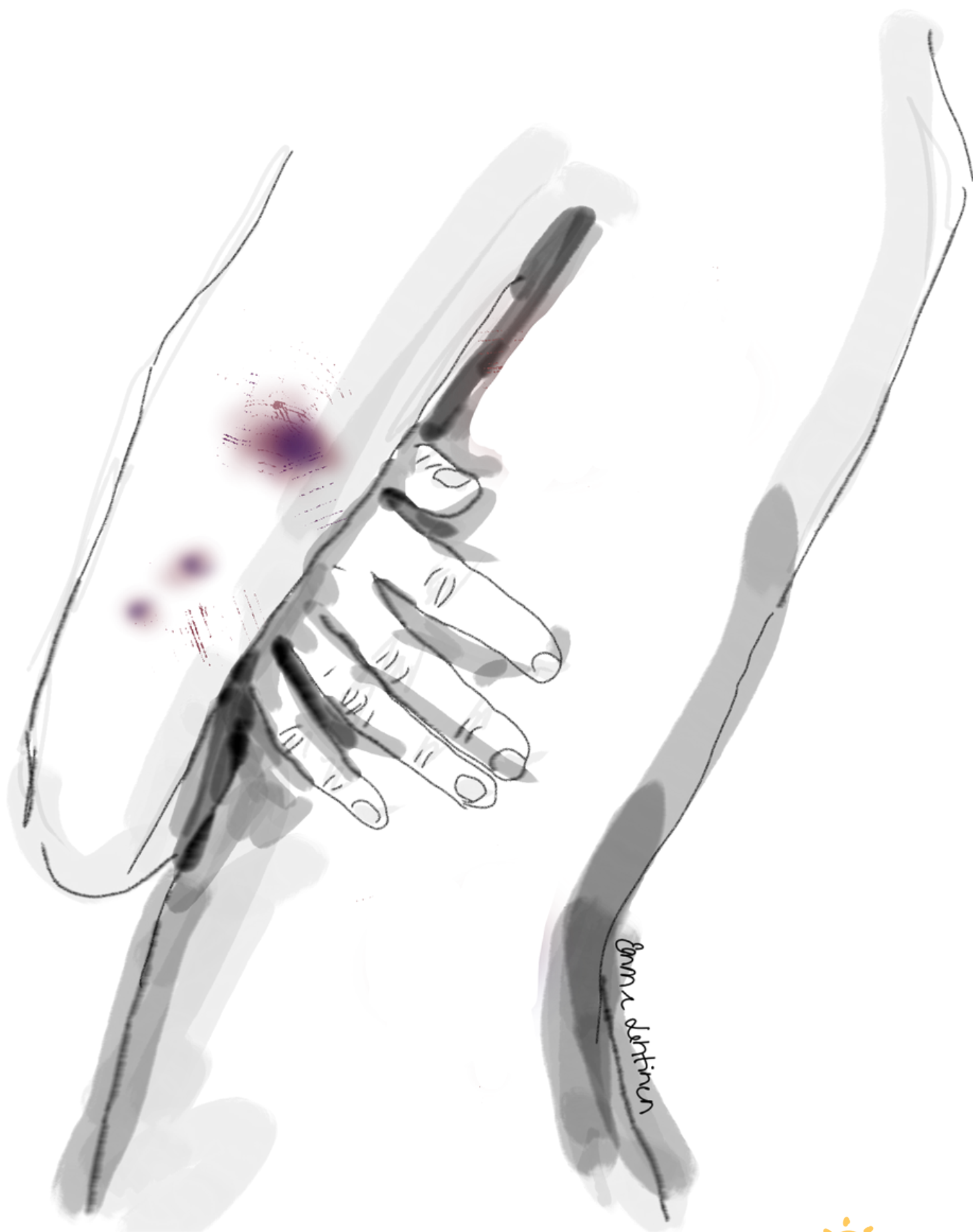
Myndigheter som tidigare hade varit inblandade betraktade ofta ärendet som avklarat, samtidigt som det för många kvinnor och barn var början på en ny form av fortsatt och ibland även eskalerat våld. Kvinnor som hade bott i våra skyddade boenden ringde efteråt för att få råd och stöd då våldet fortsatte i andra former och över hälften av alla kvinnor som sökte sig till vår samtalsmottagning var utsatta för eftervåld. Vi fick höra upplevelser av att eftervåldet osynliggjordes av myndigheter och blev till konflikter mellan föräldrarna och att ansvaret för våldet lades på de utsatta kvinnorna. Vidare att barnens berättelser av våld och rädsla nonchalerades eller inte betraktades vara barnets egna upplevelser.

Vi bestämde oss för att systematiskt undersöka hur det såg ut bland de som vi mötte i våra skyddade boenden och i vår externa samtalsmottagning, för att få en tydligare bild av hur eftervåldet såg ut och för att bistå med att lyfta de våldsutsatta kvinnornas berättelser. Syftet var även att vidare synliggöra barnen som drabbas.

Eftersom vi ville få djupare kunskap om hur kvinnornas utsatthet för, och upplevelser av,

eftervåld ser ut, valde vi att genomföra semistrukturerade intervjuer. Kvinnorna har fått möjlighet att svara fritt på i förväg bestämda frågor. Vissa av frågorna har varit korta frågor och syftat på att få information om hur kvinnornas aktuella situation ser ut men de flesta av frågorna har varit öppna frågor. Även vid korta frågor som har kunnat besvaras med ja eller nej har det getts stort utrymme till att berätta mer detaljerat och utveckla svaren. Till exempel vid frågan om huruvida kvinnorna har enskild vårdnad om barnen har kvinnorna samtidigt fått berätta fritt om hela vårdnadsprocessen. Undersökningens utformning där kvinnorna har kunnat utveckla sina tankar ger oss en djupare förståelse för våldet de utsätts för och hur det påverkar dem och deras eventuella barn. Ett annat mycket viktigt syfte har varit att lyfta fram kvinnornas röster då de besitter unik kunskap om mäns våld mot kvinnor och eftervåld.

Vad är våld?

Våld i nära relationer är ett komplext samhällsproblem. Våldet sker inom nära relationer, ofta i hemmet och omgärdas i många fall av tystnad. Våldet kan utövas på många olika sätt samtidigt och kan variera i allvarlighetsgrad. Det finns ett flertal definitioner av våld i nära relationer som alla är breda och som gör ansats att fånga in våldets komplexitet. Vissa definitioner beskriver olika våldsformer medan andra beskriver våld utifrån påverkan på den eller de som är utsatta. Endast en definition lyfter avsiktlighet. Flera av definitionerna specificerar att handlingar eller beteenden ska vara riktade mot en annan person eller partner vilket medför att barnen i de fallen våldet är riktat mot mamman exkluderas trots att barnen påverkas på samma sätt. Endast en definition lyfter barnens utsatthet och definierar det som våld. Endast en definition lyfter ett könsmaktsperspektiv på våld.

Socialstyrelsen

"Våld är ett mångtydigt begrepp som i både forskning och praktik kan definieras på olika sätt. Det kan handla om brottsliga gärningar..... Våld kan också vara handlingar som enligt rådande lagstiftning inte definieras som brott, men som sammantaget kan skapa ett mönster av utsatthet..... Våldshandlingarna kan alltså ha olika karaktär och består ofta av en kombination av olika handlingar.

- *Psykiskt våld kan handla om nedsättande kommentarer, förlöjliganden, glåpord, hot, tvång och trakasserier. Den våldsutsatta kan också utsättas för kontroll och social isolering.*
- *Fysiskt våld kan bestå av örfilar, knytnävsslag, slag med tillhyggen, knivstick, sparkar och stryptag.*
- *Sexuellt våld kan innebära olika former av sexuellt påtvingade handlingar. Det kan till exempel vara att tvinga den utsatta att se på pornografi, samlag utan samtycke, sexuella trakasserier och användning av ett sexuellt kränkande språk.*

Utöver detta kan våldet även ta sig uttryck på andra sätt:

- *Försummelse, till exempel genom att den utsatta inte får den hjälp med mat, medicin eller hygien som hen behöver.*
- *Digitalt våld som till exempel kan bestå av hotfulla eller kränkande sms eller kontroll av hur någon förflyttar sig via GPS.*
- *Materiellt våld som kan innebära förstörelse eller stöld av den utsattas personliga tillhörigheter, bohag, värdesaker med mera.*
- *Ekonomiskt våld som kan uttryckas genom ekonomiska hot, begränsningar av gemensamma ekonomiska tillgångar eller genom att tvinga någon att utföra ekonomiska olagligheter".¹*

Utväg Skaraborg

"att avsiktligt utöva sådant fysiskt eller/eller psykiskt våld gentemot en annan människa som med största sannolikhet kommer att skada, förorsaka lidande, skrämma eller kränka denna person, eller får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill. Att utsätta barn för att uppleva våld i hemmet, är att jämställa med att utsätta barnet för fysiskt och/eller psykiskt våld".²

Per Isdal – ATV

"Våld är varje handling riktad mot en annan person som skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får personen att göra någonting mot sin vilja eller att avstå från att göra någonting personen vill".⁴

Istanbulkonventionen

"varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i, eller troligen kommer att leda till, fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet".³

World Health Organization

"Beteenden från en partner eller före detta partner som orsakar fysisk, sexuell eller psykologisk skada, och inkluderar då olika former av fysiskt våld, sexuellt våld och tvång, emotionellt/psykologiskt våld samt kontrollerande beteenden".⁵

Våld i nära relationer förekommer i alla samhällsklasser; bland svenskfödda, utrikesfödda, i vuxna relationer, unga relationer, i heterosexuella eller samkönade relationer och det är både män och kvinnor som kan utsättas. Forskning och statistik ger dock en samstämmig bild om att kvinnor är utsatta för våld i nära relationer i mycket högre utsträckning än män.⁶ Föreställningar som upprätthålls i samhället om kön, makt och sexualitet är betydande för alla former av mäns våld mot kvinnor. Könsmaktsperspektivet är en viktig förklaringsmodell som belyser den maktobalans som råder mellan män och kvinnor i samhället. Mäns våld mot kvinnor ses som den yttersta konsekvensen av obalansen. Nästan 90 % av alla dömda för misshandelsbrott är män vilket tyder på starka kopplingar mellan våld och kön och maskulinitet.⁷ Andra förklaringsmodeller tittar på socialinlärning eller omgivningens respons till våldet som bidragande för dess fortsättning, i de fallen ingen ingriper och fördömer.⁸

2. Utväg Skaraborg, 2012

3. Istanbulkonventionen, 2011 artikel 3

4. Isdal, 2017

5. World Health Organization, 2021 – vår översättning

6. Brå, 2014; Brå 2019; NCK, 2014

7. Regeringen, 2016, NCK, 2019

8. se Hydén, 2015, Hydén et al, 2020

vanligt med mäns våld mot kvinnor

Det beräknas att var fjärde kvinna i Sverige har utsatts för våld i en nära relation. Sett till antal anmälda brott uppskattar Brottsförebyggande rådet att mörkertalet kan vara så stort som 80 %. I den nationella kartläggningen av brott i nära relationer uppgav endast 3,9% av de som hade utsatts för brott i en nära relation att de hade polisanmält våldet.⁹ Gällande trygghetsundersökningar och andra undersökningar varierar resultatet mellan undersökningarna och från år till år. Omfattande problem föreligger med låg svarsfrekvens och vilka förutsättningar de svarande har för att kunna svara sanningsenligt när en eventuell förövare kan finnas i närheten. Frågor om eventuell utsatthet som ställs i offentliga miljöer kan också påverka den svarandes benägenhet att öppna sig om eventuella våldsupplevelser.¹⁰

Mäns våld mot kvinnor utmärker sig jämfört med annat våld i nära relationer då det ofta är grövre, vilket innebär att det föranleder sjukhusvård i mycket högre utsträckning. Betydligt fler kvinnor dödas varje år av en partner eller tidigare partner än män som dödas av en partner/tidigare partner.¹¹ Mäns våld mot kvinnor orsakar stora samhällskostnader för bl.a. hälso- och sjukvården, rättsväsendet, socialförsäkringar och det sociala välfärdssystemet.¹² En annan tydlig skillnad som utmärker mäns våld mot kvinnor jämfört med annat våld i nära relationer är att kvinnor är oftare utsatta för flera typer av våld, upprepat och systematiskt över tid.¹³ De flesta av definitionerna tydliggör inte att våldet som kan bestå av enskilda handlingar också kan vara upprepat och systematiskt. Vidare att förövare använder sig av flera våldsformer som samverkar och förstärker offrets utsatthet samt försvårar dennes möjlighet att skydda sig från våldet. Att våldet definieras enbart som varje handling eller beteenden kan bidra till att det lättare misstolkas som situationsbundet och att vidden av det systematiska, relationella och dess konsekvenser missas.

Att flera definitioner av våld i nära relationer har tagits fram utan att vara heltäckande visar komplexiteten och ställer stora krav på de som möter våldsutsatta kvinnor och barn. För de som möter våldsutsatta kan det vara svårt att förstå våldet och få en samlad bild. Det kan vara olika händelser, olika typer av våld och en våldsutsatt person som brottas med konsekvenserna av våldet och är i kris. Även för de som är utsatta kan det vara svårt att förstå att det som man är utsatt för är våld.

Alla intervjuade utsatta för våld under sina relationer

Alla kvinnor som intervjuades har utsatts för våld av sina tidigare manliga partners under sina relationer. Vi frågade kvinnorna om de kunde berätta hur våldet såg under tiden de var tillsammans med sina förövare och med egna ord beskrev 86 % av kvinnorna att de utsattes för fysiskt våld under relationen, ofta grovt. En kvinna berättade att hon utsattes för sparkar och slag som ökade under graviditeten, flera andra berättade om fysiskt våld som eskalerade. Cirka hälften av kvinnorna var utsatta för ekonomiskt våld. En del utsattes även för sexuellt våld och materiellt våld.

9. Bra, 2014

10. Bra, 2022

11. Brå, 2014; Brå 2019; NCK, 2014

12. Regeringen, 2016

13. Brå, 2014; Brå 2019; NCK, 2014

Samtliga kvinnor som intervjuades uppgav att de utsattes för psykiskt våld och latent våld. En kvinna berättade:

"Majoriteten av våldet var psykiskt och manipulation. Han visste vad han skulle säga för att göra mig rädd, obekvämt eller ändra mig. Också i form av utpressning. Jag kände mig tvungen att ha sex med honom... Han hotade för att visa vad han var kapabel till. Han behövde inte slå mig, jag var rädd för honom ändå"

Likt tidigare forskning som visar att kvinnor oftast utsätts för flera olika typer av våld uppgav 100 % av kvinnorna att de utsattes för tre eller fler former av våld.¹⁴ En kvinna satte ord på kombinationen av olika våldsformer såhär:

"Det var ständiga hot om att kasta ut mig eller kasta ut barnen. Han har slagit några gånger, men det där sitter i en hela tiden. Man känner att det är så nära att han ska slå igen, att man vågar inte säga emot... Sedan flyttade vi och han stod på kontraktet. Han visade sitt ekonomiska övertag varje dag. Du är gift med mig så du är min. Jag äger dig. Droppen kom en gång då han försökte köra ihjäl oss. Jag tänkte att jag måste försöka lämna honom."

Kvinnornas beskrivningar exemplifierar också förövarens systematiska användning av flera former av vålds- och kontrollmekanismer, i syfte att utöva makt och kontroll över kvinnan. 81 % av kvinnorna i studien berättade om tydliga inslag av kontroll. Kontroll som kan utövas på olika sätt. Kontrollmekanismer kan handla om isolering från vänner och familj som resulterar i att den utsatta blir mer och mer beroende av förövaren med krympande handlingsfrihet och livsutrymme som följd.¹⁵

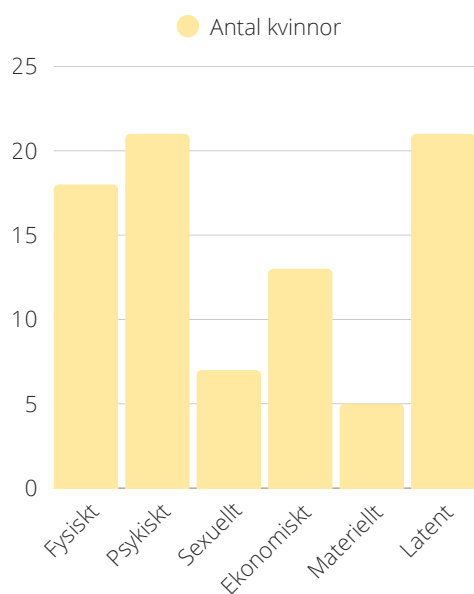

Diagram: Typen av våldsutsatthet under pågående relation som kvinnorna rapporterade.

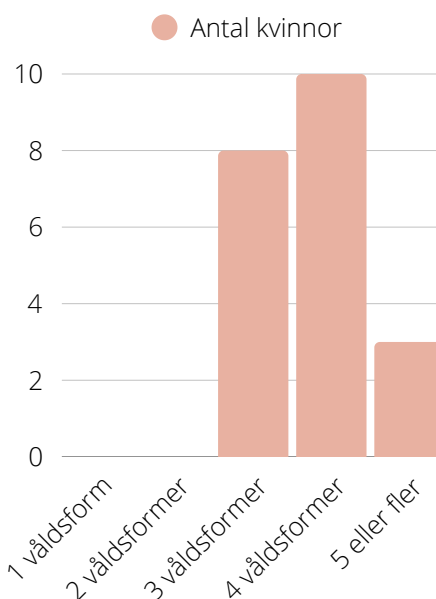

Diagram: Antal våldsformer under pågående relation som kvinnorna rapporterade.

86%

av kvinnorna var utsatt för fysiskt våld under relationen

100%

av kvinnorna var utsatta för psykiskt och latent våld under relationen

100%

av kvinnorna var utsatt för 3 eller fler former av våld under relationen

14. Brå, 2014; Brå 2019; Nationellt centrum för kvinnofrid, 2014

15. Lundgren 1991; 2004, Enander, 2011

Det har jag förstått nu, att jag utsattes för våld, men jag förstod inte att det var våld... Jag tyckte inte att jag var utsatt för psykiskt våld men jag kompromissade bort mina egna värderingar. Tänkte, så gör man i ett förhållande, man anpassar sig. Han bestämde allt. Ekonomiskt, han använde våra pengar till egna syften. Han tog i mig på konstigt sätt. När jag var ledsen kramade han inte, utan ruskade. Jag tänkte – jag är en sån kvinna, det är mitt fel. Han slog sönder väldigt mycket, väggar, dörrar och saker... och jag blev så rädd... jag börjar förstå att det här inte var okej. Varför har jag inte tänkt på det tidigare? Jag blir arg på mig själv.

En kvinna berättade:

"Han hade total kontroll, jag fick inte ha kontakt med någon utanför familjen, inte rikta någon uppmärksamhet utåt, han höll mig vaken på nätterna eller gav total tystnad i dagar. Han använde fysiskt våld innan barnet föddes... det var sexuellt... han hade ekonomisk kontroll."

En annan kontrollmekanism är förövarens växling mellan våld och perioder utan våld eller till och med värme. Perioder av värme karaktäriseras ofta av att förövaren visar affektion och kärleksfulla handlingar, utan våld. Växlingen ger den utsatta hopp om att det kan bli bättre och att våldet ska upphöra samtidigt som våldet överlag blir mer omfattande och grövre.¹⁶

Den gradvisa upptrappningen som ofta sker, där våldet blir allvarigare under relationens gång, gör att den som är utsatt tvingas anpassa sig för att försöka undvika våld och hålla förövaren lugn. Våld och kontroll och den påtvingade anpassningen innebär en normaliseringsprocess, där en vardag som präglas av våld blir det normala.¹⁷ En kvinna berättade:

"Det var en eskalering från konflikter till grovt fysiskt våld, konstant psykiskt, vidriga sms, evighetslånga samtal, han kontrollerade ekonomin. Han var så säker på att han hade brutit ner mig så mycket att jag inte skulle våga söka hjälp hos polis eller soc."

Anpassningarna blir till en överlevnadsstrategi, samtidigt som det pågår en nedbrytningsprocess där den utsatta mår allt sämre. Det är även vanligt förekommande att den som är utsatt internaliserar förövarens verklighetsuppfattning och bild av relationen vilket ofta innebär att den som är utsatt tillskrivs ansvaret för våldet. Kvinnan tappar egna perspektiv över gott och ont, kärlek och våld och hur en relation samt ens roll i den normalt kan se ut.¹⁸ En berättade:

"Det är svårt när det pågår i så många år, man anpassar sig och lär sig att hantera att man aldrig kan slappna av, det tar tid att inse att man inte har skuld."

Kvinnornas beskrivningar av de normaliseringsprocesserna de utsattes för var en röd tråd i deras berättelser. Flera beskrev en stor osäkerhet kring situationen de befann sig i och om huruvida det faktiskt var våld de utsattes för, trots att kvinnornas berättelser i övrigt beskrev en omfattande utsatthet. De ifrågasatte sina egna upplevelser och våldet beskrevs som ottydligt eller svårt att förstå som våld. Många av kvinnorna beskrev en upptrappning av våldet och hur de över tid bröts ner och anpassade sig till sina förövare.

"Jag förstod inte att det var en våldsam relation då, det var mer omgivningen som reagerade. Nu kan jag säga att det var psykiskt våld och sexuellt våld. Det sexuella var det mest traumatiserande. Det var ett materiellt och latent våld. Gaslighting."

"Vågade inte va mig själv. Sa till slut det han ville höra, för att göra honom glad eller åtminstone inte förbannad. Om han fick psykiskt började han först skrika och om jag inte gick med på allt han sa blev det fysiskt våld."

16. Lundgren 1991; 2004, Enander, 2011

17. Lundgren 1991; 2004, Enander, 2011

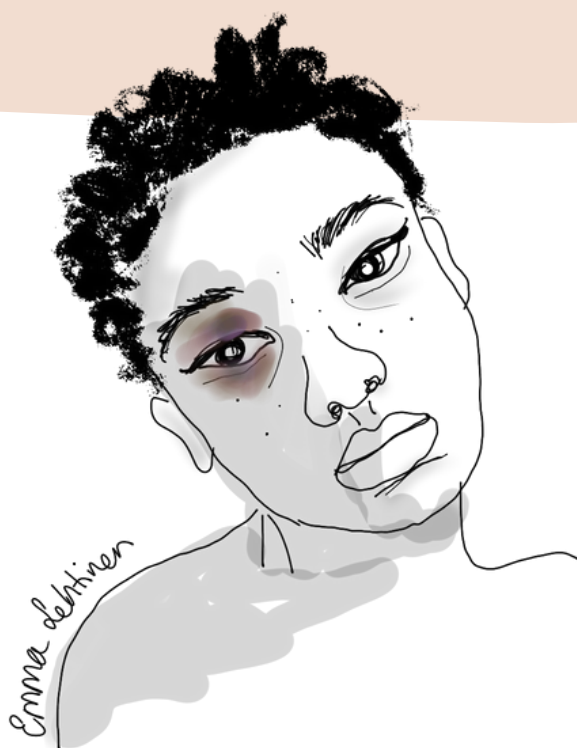
18. Lundgren 1991; 2004, Enander, 2011

Ja alltså, det här med att lämna... det är då det blir värre. Det var lika bra att han misshandlade mig och jag låg och spelade död så det tog slut någon gång. Jag kände mig så dum och så ensam, men det var jag ju inte.

Det är så mycket fördomar, varför gick du inte direkt och varför gick du tillbaka... på något sätt gick det ju inte. Jag har gett upp hoppet på honom nu.

Man är inte ensam om det och det upptäckte jag ju verkligen när jag var hos er, vi var så olika men hade ändå så mycket gemensamt.

Eftervåld

Mäns våld mot kvinnor upphör sällan när en kvinna väljer att lämna en relation och en våldsam partner, utan trappas upp och blir mer farlig då risken för eskalering och även dödligt våld ökar vid separationer.¹⁹ Eftervåld eller separationsvåld är benämningen på det våld som man utsätts för efter att man har lämnat en relation. Det finns få etablerade definitioner av just eftervåld/separationsvåld. De tidigare definitionerna av våld i nära relationer är tillämpbara även när det gäller eftervåld, men eftervåld innefattar ofta andra aspekter eller handlingar där förövaren använder en mängd strategier för att kontrollera sin före detta partner.

När vi frågade kvinnorna hur våldet såg ut efter att de hade lämnat relationen beskrev de att förövaren fortsatte att utsätta dem för flera former av våld och att våldet var omfattande och systematiskt. Samtliga kvinnor utsattes för 2 eller fler former av våld och över 95 % av kvinnorna utsattes för 3 eller fler former av våld. Vanligast var 4 olika former av våld. Kvinnorna beskrev också att våldet tog sig nya uttryck. För många av kvinnorna var eftervåldet långvarigt och pågick fortfarande vid tidpunkten för intervjuerna.

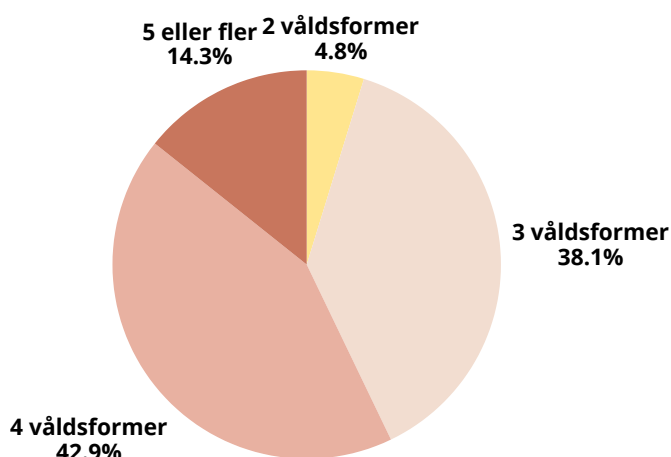

Diagram: Antal våldsformer efter relationen som kvinnorna rapporterade om.

Våld som fortsätter efter att kvinnan lämnat relationen. Det kan handla om olika typer av våld, t ex fysiskt, ekonomiskt eller materiellt. Det kan handla om att mannen trakasserar, hotar eller stalkar kvinnan, förtalar, sprider rykten eller saboterar kvinnans sociala relationer, manipulerar myndigheter och personer i omgivningen eller utsätter och använder barnen i maktutövandet.²⁰

En annan definition som togs fram på 90 – talet i USA utifrån den juridiska diskursen om att kvinnor inte lämnade våldsamma partners och var hjälplösa, belyser förövarens motivation bakom våldet och våldets särskild karaktär:

The particular assault on a woman's body and volition that seeks to block her from leaving, retaliate for her departure, or forcibly end the separation. [separation assault] Aims at overbearing her will as to where and with whom she will live, and coercing her in order to enforce connection in a relationship. It is an attempt to gain, retain, or regain power in a relationship, or to punish the woman for ending the relationship. It often takes place over time.²¹

19. Socialstyrelsen, 2016; Jämställdhetsmyndigheten, 2022

20. Skoog Waller, 2022

21. Mahoney, 1991

Eftervåld

En viktig aspekt på eftervåld om än självklar är att den som utsatts för eftervåld, har oftast redan utsatts för våld under relationen. Det innebär att det finns stor risk för att

- kvinnan redan är traumatiserad när eftervåldet börjar då PTSD eller symtom på PTSD förekommer hos mellan 31 och 84% av de som har utsatts för våld i nära relationer,
- kvinnan brottas med konsekvenserna fysiskt, psykiskt, ekonomiskt och praktiskt,
- kvinnan har gjort någonting som ofta är förbjudet när hon har lämnat,
- kvinnan vet vad den före detta partnern är kapabel till,
- kvinnan trodde förmodligen att våldet skulle ta slut när hon lämnade,
- I fall det finns gemensamma barn förväntas kvinnan ofta samarbeta med den som är en fara för henne.²²

Utifrån det tidigare våldet som personen har utsatts för och den ökade risken för våld och dödligt våld i samband med och efter en separation, uppmärksammas eftervåld i alltför liten utsträckning. Detta då socialtjänsten brister i uppföljning av ärenden, huruvida insatserna har hjälpt och om ytterligare behov finns, efter de akuta insatserna.²³

22. Jones et al., 2001; Pill et al., 2017; Renner & Markward, 2009; Socialstyrelsen, 2016

23. Socialstyrelsen, 2022

Resultatet av intervjuerna visade att vissa våldsformer minskade medan andra ökade efter relationens avslut. Från att 86% av kvinnorna var utsatta för fysiskt våld under relationen halverades prevalensen av fysiskt våld till 43% av kvinnorna som var utsatta efter relationen. Det sexuella våldet minskade också från sju kvinnor som var utsatta under relationen till två kvinnor som var utsatta efter separationen. Det fysiska och det sexuella våldet minskade främst för de kvinnor som beviljades skyddat boende. Det fysiska våldet till exempel minskade med 57 % för de kvinnor som beviljades skyddat boende men bara 36 % för de kvinnor som inte bodde på skyddat boende. Minskningen höll i sig även efter att kvinnorna hade flyttat ut från det skyddade boendet. Minskningen av dessa fysiska former av eftervård kan förklaras med att förövarens tillgång till den tidigare partnern begränsades i och med placering på skyddat boende vid tiden för uppbrottet. Vidare att stödet som kvinnorna fick på skyddat boende att ordna med långvariga lösningar för deras säkerhet fungerade. Placering på skyddat boende innebär också att myndigheter arbetar aktivt i fallet vilket också kan påverka förövarens beteende.

Andra former av våld ökade efter relationen. Det materiella våldet fördubblades efter att kvinnan lämnade mannen. Det ekonomiska våldet ökade från 62% av kvinnor som var utsatta för ekonomiskt våld under relationen till 81% efter relationen och var även en form av utsatthet som kvinnorna pratade mycket om. Det ekonomiska våldet kunde handla om att vägra bodelning, stämma kvinnorna om vårdnaden om och om igen för att orsaka stora advokatkostnader, stjäla eller lura till sig pengar, orsaka skulder, ta barnens kläder för att hela tiden tvinga kvinnorna till att köpa nya kläder till barnen och mycket annat. Även här kunde vi se en skillnad i utsattheten beroende på om kvinnan hade tidigare beviljats skyddat boende eller inte. 71 % av tidigare boendekvinnor var utsatta för ekonomiskt eftervård jämfört med 86 % av kvinnorna som inte hade fått skyddat boende.

Efter att kvinnorna lämnade relationen var det fortfarande 100% av kvinnorna som utsattes för psykiskt och latent våld. När vi kategoriserade och analyserade det psykiska våldet närmare blev det tydligt att det våldet fick en annan karaktär.

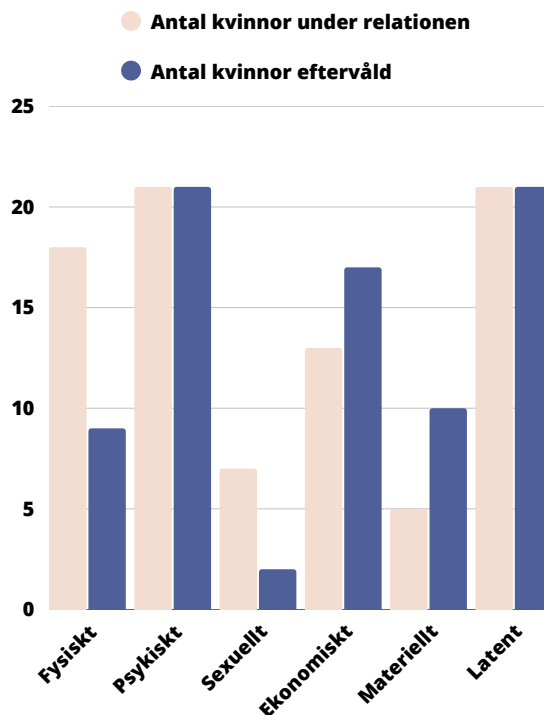

Diagram: Jämförelse av våldsutsatthet under och efter relationen utifrån våldsform.

100%

av kvinnorna var utsatta för psykiskt och latent våld efter relationen

fysiskt våld mot kvinnor som **inte bodde på skyddat boende** minskade efter relationen med

36%

fysiskt våld mot kvinnor som hade **bott på skyddat boende** minskade efter relationen med

57%

Nya sätt att behålla kontroll

Under den pågående relationen kan mannen använda våld och hot för att förhindra en separation. Om relationen ändå tar slut, förändras mannens förutsättningar att utöva våld. De fördelar som våldet har tidigare medfört mannen kan inte uppnås på samma sätt. Mannen kan dock fortfarande ha ett behov av att kontrollera kvinnan och vad hon berättar för andra om hans våld. Detta särskilt om det finns gemensamma barn.²⁴ Resultatet av vår undersökning visar detta tydligt. Männens strävan att utöva makt, kontroll och våld mot kvinnorna försvann inte då relationen upphörde utan de hittade nya sätt att utöva våld utifrån de nya förutsättningarna. Vissa former av våld minskade medan andra ökade och våldet ändrade karaktär. Det tydliggör också hur gränsöverskridande männens våldsamma och kontrollerande beteenden är när inte ens gränsen att lämna relationen och ta till skyddsåtgärder räcker för att männens våldsutövande ska upphöra.

"Ja, vi har ju barn ihop och han försöker få mig tillbaka. Han vill göra mitt liv så jobbigt som det bara går för att få mig tillbaka. Han är uppsökande. Det har skett ofredande, han ringer hela tiden, dyker upp. Inget fysiskt våld sedan jag flyttade. Mycket verbalt, grova ord, skällsord som hora och sådana saker i både text och i samtal. Har slutat svara nu så det är mest i text."

Kvinnorna beskrev utsatthet för nya former av kontroll och hot som ökade i intensitet vid separationen och som kvarstod under lång tid. Efter relationen blev totalt 76 % av kvinnorna utsatta för olika typer av hot av sina tidigare partners. Hot om våld ökade från 29 % av kvinnorna som uppgav att de hotades under relationen till 48 % efter relationen. Hot om barnen ökade från 19 % till 48 % efter uppbrottet. Det förekom också hot om att använda myndigheter mot kvinnorna i större utsträckning efter uppbrottet. För kvinnorna som intervjuades ökade männens användning av andra i nätverket som en del av våldet. Hot mot kvinnorna från männens nätverk ökade från 10 % under relationen till 48 % efter uppbrottet. Männen använde även ryktesspridning för att diskreditera kvinnorna i andras ögon, i det privata nätverket men också till myndigheter. En kvinna berättade:

"Han och hans släkt (utövar våld) genom myndigheter, han har hotat att döda mig och min mamma, han har aldrig betalat underhåll och jag vågar inte ta hjälp av försäkringskassan, han hotar och trakasserar sonen, den första tiden hade han nycklar till lägenheten och han tog sig in nattetid för att kontrollera mig."

Förekomsten av stalkning, intrång i den nya bostaden och frihetsberövande av kvinnorna ökade dramatiskt, då hela 76 % av kvinnorna upplevde detta efter uppbrottet jämfört med endast 10 % under relationen. Dessa övergrepp var i nästan alla fall omfattande och systematiska. Kvinnor blev förföljda och i flera fall avlyssnade och deras rörelser kartlades av förövaren. Ibland användes informationen senare i domstolsförhandlingar. Saker kunde lämnas utanför eller i den nya bostaden för att skrämja kvinnorna och påminna om mannens makt. Männen som hade tagit sig in i kvinnornas nya bostäder kunde låsa in kvinnorna eller vägra dem att lämna bostaden. En kvinna berättade:

"Han låste in mig i lägenheten på lördagen, han hade tagit mina nycklar. Jag var inlåst i över sju timmar och fick ringa polisen, jag var så rädd"

24. Zeoli et al, 2013; Wilson & Daly, 1993; Socialstyrelsen, 2016; Jämställdhetsmyndigheten, 2022; Mahoney, 1991

"Ja, vi har ju barn ihop och han försöker få mig tillbaka. Han vill göra mitt liv så jobbigt som det bara går för att få mig tillbaka. Han är uppsökande. Det har skett ofredande, han ringer hela tiden, dyker upp. Inget fysiskt våld sedan jag flyttade. Mycket verbalt, grova ord, skällsord som hora och sådana saker i både text och i samtal. Jag har slutat svara nu så det är mest i text."

En annan kvinna berättade:

"Han är mycket kontrollerande och svartsjuk, jag skulle säga besatt. Jag har anmält honom för ofredande eftersom han söker upp mig i mitt hem, han trakasserar mig genom sms och telefon. Han använder sonen."

Av de kvinnor som var utsatta för stalkning, intrång i den egna bostaden och frihetsberövande hade 75 % **inte** bott på kvinnojour innan. Det kan vara en indikation på att kvinnorna som inte beviljades skyddat boende, var utlämnade till sina förövare och deras uppsökande och våldsamma beteenden i större utsträckning. Det kan även vara en indikation på att stödet som kvinnorna på skyddat boende fick att ordna nytt boende på ett säkert sätt, spelade stor roll för deras fortsatta säkerhet. Till exempel får de kvinnor som bor på kvinnojour tid att mellanlanda och se hur förövaren reagerar på uppbrottet samtidigt som de skyddas. Under tiden hos oss får kvinnorna hjälp att ansöka om skyddade personuppgifter, hjälp att ordna med vårdnads-, och umgängesfrågor och mycket annat som är av betydelse för möjligheten att bo säkert utan att ett nytt boende röjs.

76%

av kvinnorna utsattes för stalkning, intrång i bostaden eller frihetsberövande efter relationen

75%

av de som utsattes för stalkning, intrång i bostaden eller frihetsberövande efter relationen hade inte beviljats skyddat boende någon gång

Föräldraskap och eftervård

Av de 21 kvinnor som intervjuades var 19 mammor. 17 av dessa mammor hade gemensamma barn med sina förövare. Kvinnor som har gemensamma, minderåriga barn tillsammans med sin förövare är särskilt utsatta för eftervård. Det gemensamma föräldraskapet blir en beröringspunkt där våld kan utövas.²⁵ 100 % av de 17 kvinnorna som hade gemensamma barn med sina förövare, vittnade om eftervård kopplat till föräldraskapet.

vanligt med olika våldsstrategier

Eftervård kopplat till föräldraskapet innefattar en mängd våldsstrategier som förövaren använder sig av. En vanlig strategi är att utsätta mamman för våld i samband med umgänges- tillfällen då barnen ska lämnas eller hämtas.²⁶ Över 76 % av kvinnorna som vi intervjuade berättade att papporna utsatte dem för psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld i samband med överlämning av barn. Då syftet med kontakten i dessa fall var umgänge mellan barn och far har barnen varit i direkt eller nära anslutning till föräldrarna när pappan har utsatt mamman för våld.

100%

av kvinnorna med gemensamma barn upplevde eftervård kopplat till föräldraskapet

25. Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Skoog Waller, 2021

26. Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Skoog Waller, 2021

"Han har blivit arg vid överlämningar. Diskussioner, ett aggressivt kroppsspråk, kommer upp nära på ett hotfullt sätt. På den nivån att jag alltid haft mobilen i fickan på inspelning för att jag känt mig så pass otrygg."

En annan kvinna berättade:

"Vid överlämningen försökte han köra över mig med bilen och körde nästan över min fot. Han har kallat mig för hora och gatubarn framför barnet. Han sade också till barnet "Visst har din mamma slagit mig", vilket var en lögn."

Andra våldsstrategier såsom hot om att kidnappa barnen, att underminera kvinnornas föräldraroll, systematiskt ändra överenskommelser samt använda umgängestider för att tvinga fram kontakt med kvinnan eller kontrollera mammornas scheman är vanligt förekommande. Pappans tillgång till barnet blir ett verktyg för att kunna fortsätta att utöva kontroll över mamman.²⁷ Över 82 % av kvinnorna som vi pratade med beskrev hur barnens pappor använde sig av de olika strategierna.

71%

av papporna använde myndigheter systematiskt för att behålla kontroll

82%

av papporna använde våldsstrategier för att behålla kontroll efter uppbrottet

"Han telefontrakasserar mig. Ställer orimliga umgängeskrav. Han skuldbelägger mig och skriker "Jag hatar dig! Han kommer för sent, dyker inte upp, är full när jag kommer med barnet. Jag måste alltid hålla lugnet. Han skickar hotfulla sms. Krävt rättigheter som inte finns. Han kräver bensinpengar för att han ska komma till umgänge med barnet. Han okejade att jag har julafton. Sen ringer han och vill ha julafton."

"Han tog barnen min vecka, när det blev min vecka nästa gång fick jag dem inte heller. Han lämnade inte till förskolan, jag hade ingen möjlighet att återfå dem. Han krävde att jag skulle komma till honom vilket inte är aktuellt eftersom han blir våldsam när vi ses. Han krävde att jag skulle till honom för att lämna kläder, han krävde att han skulle få komma hem till mig. Krävde att jag skulle komma och samtala med honom."

Ett annat vanligt sätt som våldsutövande pappor kan fortsätta sitt våld och bibehålla kontroll över kvinnan och barnen är genom att systematiskt använda sig av myndigheter. Till exempel genom att göra falska orosanmälningar och polisanmälningar, försvåra eller förlänga juridiska processer i syfte att belasta den utsatta ekonomiskt eller genom att ge falsk information till familjerätten och de sociala myndigheterna för att påverka, väcka misstro mot och diskreditera mammorna.²⁸ 71 % av kvinnorna uppgav att de utsattes för det. De flesta upplevde att männen lyckades väl med taktiken att påverka myndigheter. En kvinna som utsattes för våld i samband med överlämning av barnet och vems barn utsattes för fysiskt och psykiskt våld av sin pappa under umgängestillfällen berättade:

"När jag meddelade att barnet inte ville träffa honom, ringde han polisen och sa att han stod utanför och hörde att jag misshandlade barnet men vi var bortrest då. Polisen kom dit vi var bortrest till för att kontrollera (hans påståenden och pratade även med vittnen och hotellpersonal om när vi kom dit, om vi hade varit där hela tiden)."

27. Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Skoog Waller, 2021

28. Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Skoog Waller, 2021

En annan kvinna som utsattes för våld i samband med överlämning av barnet och vems barn utsattes för fysiskt och psykiskt våld av sin pappa under umgängestillfällen berättade:

“Mannen och hans familj använder myndigheter. De har gjort säkert runt 100 anmälningar om att jag är psykiskt sjuk och inte tar hand om barnet. Jag har haft kontakt med många olika handläggare inom socialtjänsten, flera har slutat pga av mannen som ringer, hotar, anmäler dem för olika tjänstefel och anklagar dem för att vara oproffsiga eller lesbiska. Inom barnenheten. många unga och osäkra som inte förstod våldet men gjorde sitt bästa, en del korrekta men som var tydligt påverkade av pappans alla hot. Mannens aggressiva framtoning gör att alla backar. Handläggaren från familjerätten tyckte jag synd om, hon vågade inte stå emot honom. Trots att all dokumentation stödde att det inte är bra att tvinga barnet att träffa pappa mot sin vilja blev det gemensam vårdnad och ett upptrappat umgängesschema.”

Ännu en kvinna berättar:

“Våldet var mycket psykiskt, genom barnet, han anmäler mig till socialtjänsten, han gör nya anmälningar att jag är psykiskt sjuk, polisanmälan, sociala medier, lögner till förskolan. Sedan han fick veta att barnet har varit på förhör har han börjat anmäla till socialen igen och polisen.”

Återkommande vårdnadsmål – ett verktyg

För 64,4 % av de gemensamma barnen i den egna undersökningen gällde gemensam vårdnad och för 31,6 % av de gemensamma barnen hade mamman fått enskilt vårdnad. Eftervåld utövas också genom upprepade stämningsansökningar om vårdnad och umgänge där papporna jobbar för att diskreditera och svartmåla mammorna inför domstolen och samtidigt dränera deras ekonomi.²⁹ I den egna undersökningen var mammorna och barnen utsatta för det i 53 % av fallen. Vissa av barnen hade redan vid ung ålder varit tvungna att vara med på 3 eller 4 vårdnadstvister vilket påverkade barnens trygghet och mående negativt samt gjorde kvinnornas ekonomiska situation mycket ansträngd.

Kvinnor som är tydliga i rätten om sin rädsla för att pappan kommer att skada barnen anses störa rättsprocessen, då rätten fokuserar på att pappans föräldraskap ska möjliggöras framför att barnen ska må bra. Det är också vanligt att domstolen menar att pappas våld mot mamma inte per definition påverkar deras föräldraförmåga utan att våldet och vårdnads- och umgänges målet bör ses som något särskilt från varandra.³⁰ Detta trots att det numera är brottsligt att utsätta barn för att bevittna våld mot en närstående. Det gör förövarens strategi att stämma om vårdnad upprepade gånger mycket effektivt då den våldsutövande mannen får gehör i rätten och mamman belastas för samarbetssvårigheter.

“Han har överklagat kring vårdnaden igen trots att han skrev på att jag skulle få enskilt vårdnad för ett halv år sedan.”

53 %

av fallen var barnen utsatta för upprepade vårdnadstvister

29. Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Skoog Waller, 2021

30. Zeoli et al, 2013; Skoog Waller, 2021

■ ■ När rätten, trots så stark
dokumentation dömde till gemensam
vårdnad, sa pappan till barnet- alla vet nu
att du och mamma ljuger, så nu gör du
som jag säger annars kommer domaren
att bli ännu mer arg på mamma och
sätta henne i fängelse. ■ ■

Flera av kvinnorna som vi pratade med uppfattar att de straffas om de lyfter våldet som mannen har utsatt dem för då de anklagas för att inte ha barnen i fokus. En kvinna berättar:

“Vi som befinner oss i min situation vågar inte stå upp och berätta om verkligheten och hur vi blir bemötta av rädsla för att då förlora våra barn. Det är den våldsutsatta som måste bevisa inte den våldsutövande. Som våldsutsatt har du inga möjligheter att skydda ditt barn.”

I de allra flesta fall framkom det ändå uppgifter om våld. Trots uppgifterna dömde domstolar till umgänge för 56 % av barnen som hade umgänge med den våldsutövande föräldern. Domstolar i Sverige har en generell skyldighet att verka för att få till stånd överenskommelser i vårdnads- och umgänges mål vilket sker även i fall det förekommer uppgifter om allvarligt och systematiskt våld och utan att barnets situation eller riskerna för barnet utreds.³¹ Våldsutsatta mammor tvingas ofta gå med på överenskommelser i vårdnads- och umgängesfrågor på grund av oro för att det kan bli farligare om de inte anpassar sig, trots mycket stark rädsla för förövaren. Mammorna förväntas sedan vara hyperflexibla samtidigt som männen bryter överenskommelserna och på det sättet fortsätter att kontrollera och straffa kvinnan.³² Bland kvinnorna som vi pratade med hade flera av de med gemensamma barn ingått egna överenskommelser om umgänge, hela 44 % av de gemensamma barnen hade regelbunden kontakt med den våldsutövande pappan på grund av egna överenskommelser som sedan inte följts av pappan.

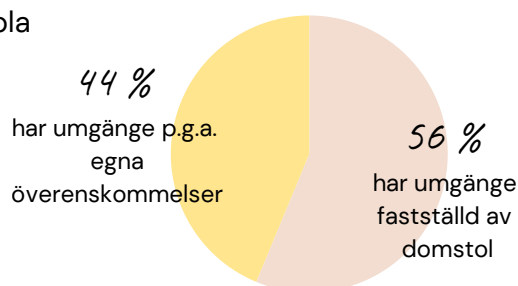

Diagram: Anledning till umgänge

I 67 % av fallen där kvinnan hade gått med på en överenskommelse hade mannen använt mycket hot om vårdnadstvister och om att ta barnen. Kvinnorna gav ofta uttryck för att mannen gjorde som han ville och kom undan med det. Vidare att de inte vågade riskera att förlora barnen eller förarga mannen.

67 % av kvinnorna som gjorde överenskommelse med förövaren utsattes för hot om vårdnadstvister och att förlora barnen

“Barnet måste ha på högtalartelefon när han pratar med mig, pappan köper inte tågbiljett när barnet ska vara hos mig, pappan ändrar överenskomna tider och resvägar så att barnet blir stående på fel ställen och tror att jag övergivit honom. Han behåller alla kläder som jag köper till barnet. Han saboterar semesterplaner och födelsedagspresenter.”

“Han hittade på ursäkter för att ta sig in i min bostad och ha umgänge hos mig. Visade sen inget intresse för barnet utan övervakade mig istället i timmar. Jag godtog det för att jag tänkte att det blir värre annars. Han hotade med att anmäla mig för umgängessabotage. Jag var rädd för att mista vårdnaden. Trodde att jag måste vara tillgänglig för honom dygnet runt. Han kunde också dyka upp mitt i natten och kräva då att jag skulle väcka barnet. Han kunde på olika sätt påminna och antyda om tidigare sexuellt våld mot mig.”

31. Jämställdhetsmyndigheten, 2022

32. Jämställdhetsmyndigheten, 2022; Zeoli et al 2013

Eftervåld långvarigt

Hoten och det psykiska våldet som mammorna utsätts för kan kvarstå under lång tid även då det fysiska våldet i efterhand minskar eller upphör.³³ För utsatta kvinnor, kan eftervåldet upplevas som att leva i en konstant rädsla som aldrig har något slut.³⁴ Alla kvinnor vi pratade med, påverkades negativt av eftervåldet och dess långvarighet. 59% av kvinnorna uttryckte känslor av uppgivenhet, frustration eller förtvivlan över det faktum att våldet aldrig tar slut. En kvinna berättar:

59 %

av kvinnorna
upplever känslor
av uppgivenhet

“Det är svårt när det pågår i så många år. Man anpassar sig och lär sig att hantera att man aldrig kan slappna av, det tar tid att inse att man inte har skuld. Våldet ger ringar på vattnet och allting påverkas. Tilliten till att få hjälp av myndigheter borta. Det är rädsla för att det ska bli fysiskt våld igen.”

En annan berättar:

“Jag har aldrig fått vara ifred, jag har sömnsvårigheter, jag har en rädsla för att stöta på mannen, en rädsla för att barnen ska bli kidnappade, rädsla för att behöva leva skyddat och behöva bryta upp barnen från hela deras sociala nätverk.”

Vanligt med strategier för att skydda sig

Våldsutsatta kvinnor utvecklar strategier för att undvika att utsättas för eftervåld. Det kan bland annat handla om att hålla fysisk distans eller genom att sätta gränser gällande kontakten med förövaren.³⁵ Över 90 % av kvinnorna vi har intervjuat, har pratat om att de har vidtagit flera åtgärder för att undvika kontakt eller hålla fysisk distans från sina förövare. Våldsutsatta kvinnor med gemensamma minderåriga barn har dock väldigt liten möjlighet att bryta helt med sina förövare då frågor kring barnen förväntas kunna hanteras gemensamt.³⁶ Av de kvinnor som har gemensamma barn med sina förövare som vi har intervjuat har 100 % av dem vidtagit flertal åtgärder för att undvika kontakt och hålla distans från sina barns pappor i syfte att skydda sig och minimera eftervåldet som de utsätts för. De tillgängliga åtgärderna har dock varit otillräckliga och ytterligare åtgärder som hade behövts har inte varit möjliga, till exempel då kvinnorna har nekats skyddat boende eller där myndigheter har krävt att barnen ska ha umgänge med förövaren utan stödperson. En kvinna som utsätts för trakasserier, intrång i den egna bostaden, hot och psykiskt eftervåld berättar:

100%

av kvinnorna med
gemensamma barn
vidtog åtgärder för
att skydda sig

94%

av fallen
respekterade
pappan inte
skyddsåtgärderna
och våldet
fortsatte.

“Det är svårt. Jag har försökt sätta upp tider och ramar. Han är bättre då, då jag sätter upp gränser. Men när jag säger nej så kommer han i alla fall. Gärna senare än överenskommet. Det blir alltid ”en scen” och kränkningar. Säger att jag är en dålig mamma. Det går upp och ner. Från att jag är värdelös till helt okej. Barnet går undan när det är ”bråk”. ”

33. Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Skoog Waller, 2021

34. Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Skoog Waller, 2021; Jämställdhetsmyndigheten, 2022

35. Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Skoog Waller, 2021; Jämställdhetsmyndigheten, 2022

36. Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Skoog Waller, 2021; Jämställdhetsmyndigheten, 2022

“Jag har anmält honom för ofredande eftersom han söker upp mig i mitt hem, han trakasserar mig genom sms och telefon. Han använder sonen. När det är hans vecka säger han att sonen vill ringa med videosamtal men sanningen är att han vill kontrollera. När det är min vecka ringer han och säger till barnet att det är synd om pappa, att pappa är ensam, att pappa vill se dig, alltid via videosamtal. Han frågar vilka vi är med och vart vi är. Överlämning sker på förskolan men vid sjukdom eller röda dagar måste vi ses vid överlämning. Jag försöker inte prata så mycket. Hur det går beror på vilket skick han är i. Om han är i dåligt skick vill han fråga och planera saker, frågar varför jag ignorerar honom, försöker utnyttja stunden.”

Genomgående i kvinnornas berättelser är att de känner sig begränsade i vad de kan och får göra för att skydda sig och sina barn. Den känslan var kopplad till männens hot, myndigheters agerande eller icke agerande, rädsla för att straffas om de gör fel och rädsla för att det kan bli värre. Osäkerheten har oftast varit välgrundad då myndigheter konsekvent har motverkat kvinnornas försök att skydda sig och sina barn och det har många gånger blivit värre då förövaren har blivit stärkt av att kunna påverka myndigheterna. Gränserna som kvinnorna har satt upp har inte respekterats och männen har fortsatt att utsätta kvinnorna för eftervåld i 16 fall av 17. I det enda fallet där eftervåldet upphörde var det tack vare ett mycket gott stöd från de sociala myndigheterna och det skyddade boendet samt domstolsbeslut som värnade om barnets trygghet och säkerhet.

De flesta vände sig till polisen

71,5 % av kvinnorna som vi intervjuade har polisanmält det de har utsatts för, en eller flera gånger. Anmälningarna rör exempelvis misshandel, ofredande, barnfridsbrott, sexuellt våld och mordhot. Resterande 28,5 % av kvinnorna som inte har gjort polisanmälan har en tydlig, gemensam orsak; rädsla. De är rädda för vad konsekvenserna av en polisanmälan skulle bli och också rädda för mannens reaktion om han får vetskap om att en anmälan har gjorts. En av kvinnorna beskriver processen efter anmälan och bemötande från polisen:

71,5%

av kvinnorna har anmält våldet till polisen en eller flera gånger

“Jag gick till polisen för att rådfråga om stalkningen. Det var efter att hans mamma vid ett besök sovit över och vaknat av att ytterdörren låstes upp under natten. Jag hade upplevt liknande saker innan men tänkte att jag nog hittade på. Jag ville fråga polisen om kontaktförbud men polisen frågade om tidigare våld och jag berättade. Ärendet skickades vidare till en annan enhet. Nästa polis sa “Vadå? Är det en vårdnads-, boende-, och umgängesförhandling i tingsrätten?” och sen låg ärendet på is ett halvår. Sen kontaktade en annan polis och frågade varför jag ville anmäla en våldtäkt, “Det är ju ingen idé. Det finns inga bevis” Allt las ner fast det då pågick intrång i mitt hem fortfarande.”

En annan berättar:

“En kompis hjälpte mig samla ihop mig och vi ringde polisen tillsammans och då kom polisen till lägenheten. Det var så mycket skadegörelse. Försäkringsbolaget vägrade hjälpa, städfirmor vägrade komma. Efteråt kände jag mig utlämnad i kontakten med polisen. Utredaren byttes ut, allt material försvann och jag fick skicka in allt igen. Men att jag själv ska fatta beslut om skadeståndskrav? Så mycket juridiska ord som jag inte kan... Jag har bett om ett målsägandebiträde men inte fått svar av polis eller åklagare.”

Flera av kvinnorna beskriver hur polisens bemötande har påverkat dem. Flera upplevde att psykiskt våld och ofredande inte togs på allvar utan viftades bort av polisen. Att som våldsutsatt kvinna bli dåligt bemött av den myndighet som ska finnas för skydda dig och utreda ifall du blivit utsatt för brott kan ha allvarliga konsekvenser. Det försvårar för kvinnan att söka skydd och stöd, möjliggör för förövaren att fortsätta våldet och påverkar kvinnans förtroende för rättsväsendet negativt. En kvinna reflekterar över sin kontakt med polisen såhär:

“Att ha blivit dåligt bemött har kostat mig 22 skitår... När polisen kommer till lägenheten borde de fråga – Vill du lämna honom här och nu? Vi skjutsar dig, du behöver inte träffa honom mer och inte bara, vill du anmäla?”

Rättsväsendet har ett ansvar för mäns våld mot kvinnor då brott i nära relation, där flera brottsrubriceringar samlas såsom ofredande, olaga hot, misshandel eller sexualbrott, lyder under allmänt åtal. Detta innebär att polis eller åklagare är skyldiga att utreda brottet när det har kommit till deras kännedom, även om den som är utsatt inte vill det.³⁷ Samtidigt har brister i polisens arbete konsekvent lyfts fram.³⁸ I dödsfallsutredningar har det framkommit att polisen inte upprättar anmälningar i vissa situationer, det arbetas inte tillräckligt aktivt för att möjliggöra brottsoffrets medverkan, stödbevisning samlas inte in i tillräcklig utsträckning, riskbedömningar görs sällan och att polisen har svårigheter att säkra resurser och kompetensförsörjning inom delar av området.³⁹

De flesta anmälningar lades ner

I en granskning av 398 anmälningar om våld i nära relation som gjordes 2019 konstaterades att 79 % av ärenden lades ner, många för tidigt och utan möjliga utredningsåtgärder.⁴⁰

Resultatet från granskningen 2019 stämmer tyvärr väl överens med resultaten från de egna intervjuerna.

De kvinnor som hade polisanmält minst en gång fick frågan om vad som hände med deras polisanmälningar. Kvinnornas svar visar att 80 % av polisanmälningarna lades ner utan åtal, varav 60 % lades ner snabbt utan utredningsåtgärder, många gånger trots bevis och resterande 20 procent lades ner efter utredning. Endast 4 polisanmälningar gick till åtal och endast 2 av dem ledde till en fällande dom. En av de kvinnorna vems förövare till slut blev fälld för brotten mot henne berättar:

“Utredningen blev nedlagd två gånger i brist på bevis. Bevis fanns men tittades inte på. (Kvinnan överklagade första nedläggningen och beslut fattades att den var felaktig och att förundersökningen skulle öppnas igen, trots det lades ärendet ner igen utan åtgärd) Efter andra överklagan väckte överåklagare åtal istället.”

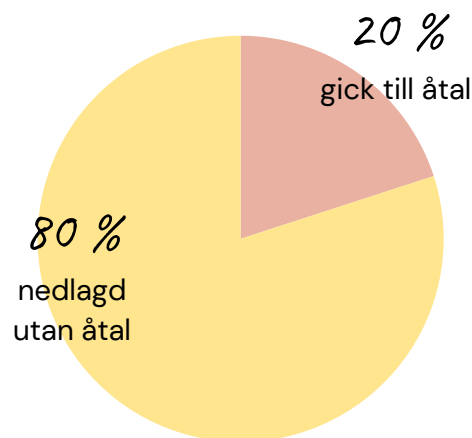

Diagram: Utfall polisanmälningar

37. Polisen, 2022

38. Polismyndigheten Åklagarmyndigheten, 2019, Socialstyrelsen, 2022, Amnesty, 2024

39. Socialstyrelsen, 2022, Polismyndigheten Åklagarmyndigheten, 2019

40. Polismyndigheten Åklagarmyndigheten, 2019

Kontakt med socialtjänsten vanligt -men kontakten upplevs ofta negativt

“När man lämnat en relation där man blivit misstänkliggjord så tar samhället över och fortsätter misstänkliggöra och ifrågasätta. Många är okunniga men tror att de vet. Saknar ödmjukhet. Svårt att ta hand om barnet när man inte får förutsättningar.”

Samhällets och omgivningens respons på kvinnors berättelse om mäns våld och på kvinnornas försök att skydda sig och sina barn är avgörande för deras möjligheter att undkomma våldet. Kvinnor som möts av negativa respons när de berättar om sin våldsutsatthet stannar kvar i våldet längre. Vidare försvårar detta bemötande för kvinnorna och även barnen att återhämta sig och gå vidare, då negativa respons från samhället påverkar måendet kraftigt. Bristerna i samhällets bemötande möjliggör för mäns våld att fortsätta.⁴¹

86 % av kvinnorna som intervjuades hade haft kontakt med någon del av socialtjänsten. 91 % av dem upplevde en eller flera kontakter med socialtjänsten negativt. Endast 9 % av kvinnorna, vilket motsvarar 2 kvinnor, som har haft kontakt med socialtjänsten kunde berätta om betydelsefulla möten som de upplevde som mycket positiva och som stärkte dem. Båda dessa kvinnor bodde i det skyddade boendet. Ena kvinnan berättade om sin kontakt med barn och ungdomsenheten på socialtjänsten:

91%

av kvinnorna som hade kontakt med socialtjänsten upplevde det som negativt.

“Den var jättebra, hon var snäll mot oss. Jag tror att hon förstod vad vi var med om och har varit ett bra stöd. Hon förstod vad jag menade när jag berättade om våldsutsattheten. Hon ställde bra frågor och förstod att det jag sa verkligen hade hänt.”

Kvinnor som beviljades skyddat boende mer nöjda

71 % av de som hade bott i det skyddade boendet och 100 % av de som sökte stöd vid vår externa samtalsmottagning, som har haft kontakt med socialtjänsten vittnade om omfattande negativa erfarenheter som försvårade för dem att lämna relationen och ta steg till att skydda sig och sina barn. Totalt 90 % av kvinnorna. I många fall försenades uppbrottet från den våldsamma mannen och våldet fick fortsätta. Flest negativa erfarenheter gav enheten för barn och ungdomsenheten. För kvinnorna i samtalsmottagningen var det ofta just negativa upplevelser och brist på stöd eller skydd av socialtjänsten som föranledde kontakt med oss. En kvinna berättade:

71%

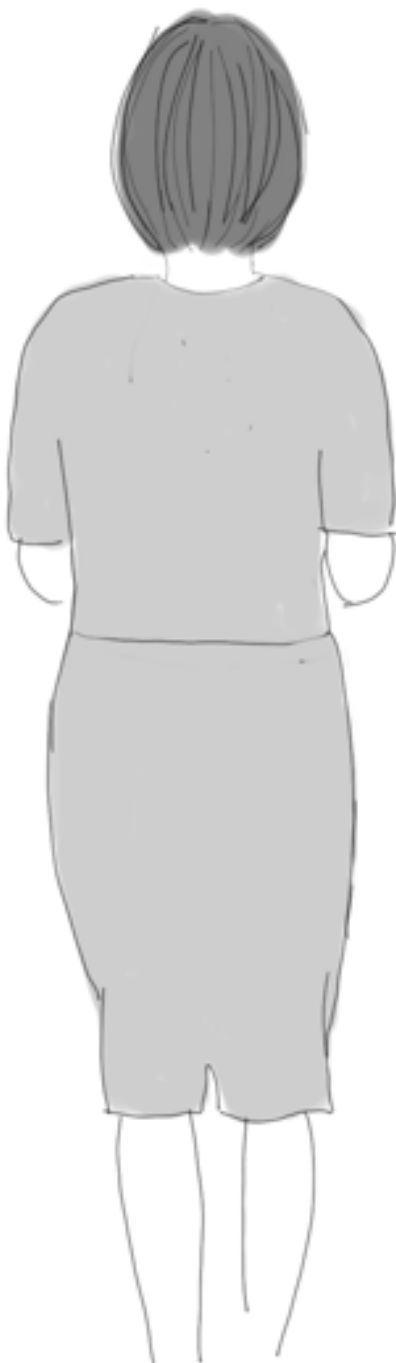
av kvinnorna som fick skydd upplevde socialtjänsten negativt

“Om jag hade vetat hur jobbigt det skulle bli så tror jag inte att jag hade vågat lämna.. Hoten kommer inte bara från mannen utan även samhället. Socialtjänsten gör inte det som är bäst för barnet utan försöker hitta en kompromiss mellan föräldrarna, de avgör barns framtid utan kunskap och tillräcklig kompetens.”

100%

av kvinnorna i öppen stödverksamhet upplevde socialtjänsten negativt

41. Skoog Waller, 2022, Holmberg och Enander, 2007.

Bristande bemötande på flera sätt

Kvinnornas upplevelser kunde bland annat handla om att de möttes av okunskap och bristande bemötande, att de inte blev trodda, att våldet förminskades, att de inte fick hjälp och stöd och att skulden och ansvaret för våldet lades på dem. Deras erfarenheter överensstämmer med tidigare studier och statliga utredningar som konstaterar bland annat att socialtjänsten brister i bemötande av våldsutsatta kvinnor och barn, våldet uppmärksammas inte, riskbedömningar och säkerhetsplaneringar saknas eller är bristfälliga och att utredningar avslutas utan att våldsutsatta beviljas stöd trots pågående våld.⁴²

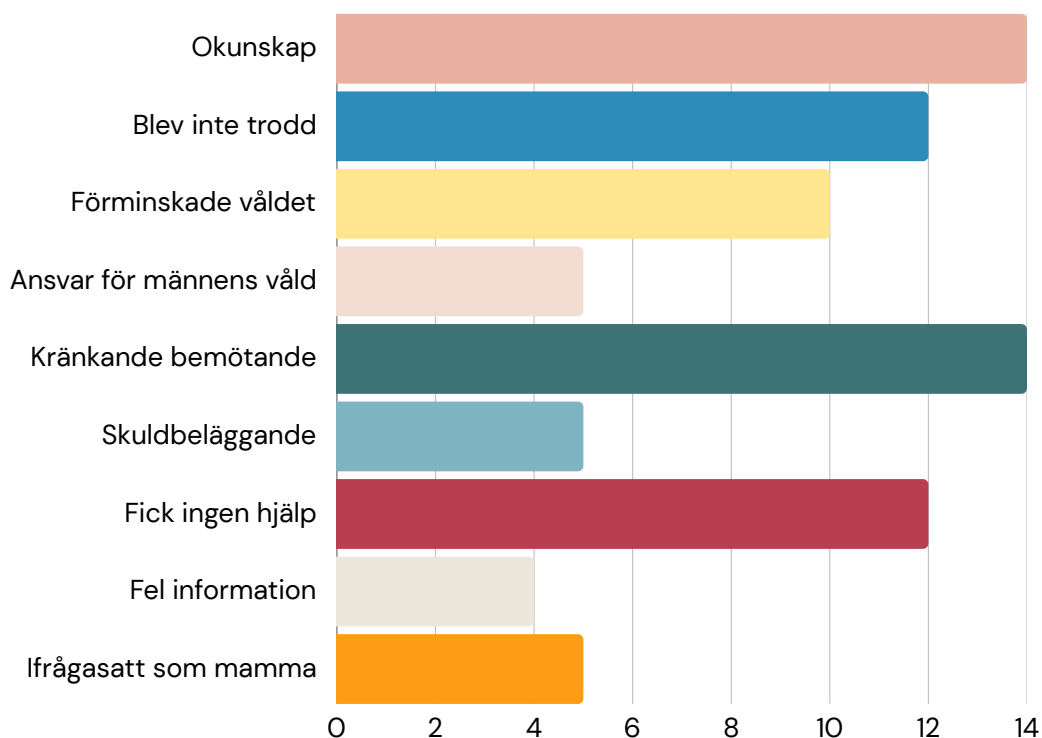

Diagram: Kvinnornas negativa upplevelser av kontakten med socialtjänsten

En kvinna berättade om hur våldet förminskades:

“Först upplevde jag att jag blev bemött med nonchalans. Det blev att jag blev skraj för myndigheter, rädd för att be om hjälp. Det gjorde det svårare att försöka skydda från våldet. Han hade ett försprång, han glider in med sin sociala status. Det är viktigt att socialsekreteraren håller sin neutralitet. Det var som att de redan bestämt att det inte var så allvarligt. Sedan kom orosanmälan från Barnahus. BoU ringde direkt och sa: Du får inte lämna barnet till honom! Önskar att BoU kunde lägga mer tyngd vid det kvinnor säger eftersom det sällan finns bevis vid våld i nära relationer. Barnens berättelser anses inte heller trovärdiga. Jag önskar jag fått ett mer neutralt bemötande.”

En annan kvinna berätta om hur barnets utsatthet osynliggjordes:

“Mannen har försökt ta livet av sig när han hade barnen i bilen. Orosanmälningarna från psykiatrien bekräftar detta. Barnet berättar samma. BoU pratar med honom och han säger att det inte stämmer. Och då blir det sanningen. BoU säger att de inte vet vad som har hänt.”

42. Regeringen, 2016; Regeringen, 2021; Jämställdhetsmyndigheten, 2022; Socialstyrelsen, 2022; Forté, 2016; Skoog Waller, 2022

En annan berättade:

“Jag upplevde att socialsekreteraren hade ingen verklighetsförankring. Verkar bara ha levt med sina trygga föräldrar och på biblioteket. Hon hade inte grepp om våld i nära relationer i verkligheten, hon följde mallen. Till exempel då jag beskrev stalkningen ”hjälpste ” hon skriva om det till: Han kanske hade vägarna förbi? Då Barn och ungdomsenheten vaknade så ”tvingades” hon till att placera på skyddat boende. Mallarna frågar efter viss typ av våldshandling, hon hade svårt att se helheten”.

Kvinnorna vi har pratat med har alla uppgett att de har påverkats negativt av de kunskapsbrister och brister i bemötande de har erfaren hos de professionella som de har mött. En kvinna berättade:

“Polisen och socialtjänsten viftar bort det psykiska våldet. Våldet försvinner i vårdnadstvister. Att fast man har blivit utredd och bedömd att man varit utsatt för våld finns det ingen långsiktig plan för uppföljning/avstämning . Våld påverkar alla aspekter av livet och det tar tid, stöd behövs längre än det akuta skedet. Eftervåldet finns det inget stöd för.”

För kvinnor som söker stöd är det grundläggande att kunna få rätt information, ändå fick 28,5 % av kvinnorna fel information. Ett exempel är en kvinna som fick information om att hon inte kunde få hjälp med skydd från våldet eftersom hon hade en egen lägenhet. Detta trots att bedömningen av behovet av skydd ska utgå ifrån hotbilden och bedömning av risken för fortsatt våld och inte lägenhetsstatus. Den informationen resulterade i att kvinnan nekades skydd och att våldet fortsatte då förövaren hade tillgång till hennes lägenhet. Ett annat exempel är en handläggare inom enheten för våld i nära relationer som gav information om att resultatet av en eventuell hot-, och riskbedömning skulle behöva delas med förövaren trots att den informationen omfattas av strikt sekretess likaså informationen om att kvinnan ens har kontakt med en våldshandläggare. Resultatet blev att kvinnan aldrig vågade medverka i en hot- och riskbedömning och att våldet fick fortsätta och eskalera.

28,5%

av kvinnorna
fick fel
information

Samhällets respons på kvinnors och barns våldsutsatthet gör ofta att mannens eftervåld får fortsätta och att kvinnorna görs ensamt ansvariga för våldet och dess konsekvenser samt för sin egen och barnens situation, vilket även är fallet för majoriteten av kvinnorna vi har pratat med.⁴³ Att mötet med professionella präglas av ifrågasättande, skuldbeläggande och misstänkliggörande är särskilt förekommande i ärenden som rör mäns våld mot kvinnor och gör att kvinnornas och barnens traumatisering och andra negativa konsekvenser av våldet fördjupas.⁴⁴ En kvinna berättade:

“Jag upplevde att deras flathet och okunskap fick stora konsekvenser för barnet, att de manglade mig utan tanke på barnet. Jag önskar att jag inte skulle behövt ägna all energi åt att försvara mig.”

Samtliga kvinnor vi har intervjuat som har haft negativa upplevelser i mötet med socialtjänsten har påverkats negativt av det och i många fall har det lett till en sekundär viktigmisering som har inneburit en fördjupning av deras traumatisering.

43. Skoog Waller, 2022

44. Skoog Waller, 2022, Laing, 2017, Bruno, 2016, Hardesty & Ganong, 2006, Hayes, 2012.

Ensam att bära ansvaret för våldet

"Mannens aggressiva framtoning gör att alla backar. Det var en chock att förstå att ingen gör något innan det är livsfara. Det behövs kroppsliga bevis. Att man behöver hjälp att bryta den onda spiralen när allt blivit så normaliserat så man inte har någon egen insikt. När rätten trots så stark dokumentation dömde till gemensam vårdnad sa pappan till sonen "alla vet nu att du och mamma ljugar, så nu gör du som jag säger annars kommer domaren att bli ännu mer arg på mamma och sätta henne i fängelse."

Många av kvinnorna som vi har pratat med upplever att de lämnas ensamma i att hantera den våldsutövande pappan och att de måste leva upp till motsägelsefulla förväntningar från de sociala myndigheterna och domstolarna. I myndighetskontakter kan den våldsutsatta förväntas ta allt ansvar för att våldet ska upphöra samtidigt som myndigheternas arbete försvårar för kvinnan att göra det.⁴⁵ En kvinna som utsattes för psykiskt, ekonomiskt och materiellt eftervåld samtidigt som mannen kontinuerligt sökte upp henne i hennes hem berättade:

"Jag har fått höra från honom, "Om du bara beter dig snällt och bra så kommer jag inte bete mig illa. Det är ditt fel att jag gör så här. Du är psykiskt sjuk. Ingen vill vara med dig." Från socialtjänsten har jag fått höra "Det finns en anledning till att mannen gör som han gör. Du borde tänka på det." När jag sade att jag är rädd för honom sa handläggaren på barn och unga, "Tror du inte att han är rädd för dig då?" Jag känner mig mer maktlös som kvinna."

När Jämställdhetsmyndigheten granskade 814 domstolsmål om vårdnad, boende eller umgänge på uppdrag av regeringen fann de att uppgifter om våld eller andra övergrepp förekom i 64 % av målen. I hälften av fallen togs inte hänsyn till den akuta faran som barnen kunde utsättas för då det förekom våld eller övergrepp eller till konsekvenserna för barnens hälsa och utveckling.⁴⁶ Större fokus läggs på samarbetssvårigheter än på våld och övergrepp när fall avgörs och när riskbedömningar görs. Våld och övergrepp omskrivs till att vara samarbetssvårigheter och i flera fall bedömde rätten kvinnors och barns placering på skyddat boende som samarbetssvårigheter.⁴⁷

Även bland mammorna som vi intervjuade förekom det ett par fall där vistelse på skyddat boende användes mot kvinnan som att hon försvårade samarbetet. Detta utan att kopplingen gjordes till att mannens våldsamma beteenden var orsaken till att kvinnan och barnen tvingades fly från hemmet och bo på skyddat boende. Likaså lades hela ansvaret för placering på skyddat boende på kvinnan trots att det är en annan myndighet som har genomfört en utredning, kommit fram till att skyddat boende behövs och då beviljas den insatsen. Å ena sidan förväntas kvinnan skydda sina barn från våld och övergrepp, å andra sidan får hon stämpeln att hon inte är samarbetsvillig när hon söker skydd.

45. Skoog Waller, 2022; Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Jämställdhetsmyndigheten, 2022

46. Socialstyrelsen, 2022

47. Skoog Waller, 2022; Zeoli et al, 2013; Socialstyrelsen, 2016; Jämställdhetsmyndigheten, 2022

"För barnen blev det sämre"

"Efter relationen har han hotat, ofredat. Så många hot som har dokumenterats. Han har hotat om att ta livet av sig, slagit ett av barnen flera gånger, han har gjort intrång hos farföräldrar och misshandlat en farförälder inför barnen, han är aggressiv mot skolpersonal och även varit hotfull mot ett av barnens skolkamrater".

"Efter relationen har han misshandlade barnet. En gång vill barnet inte gå med honom, hon sade att han tar på henne på ett sätt som hon inte tycker om, på de ställen på kroppen, så han tog tag i henne och slet in henne i bilen så att hon gjorde illa sig. Han körde iväg utan säkerhetsbälte. Sedan han fick veta att barnet har varit på förhör har han börjat anmäla till socialen igen och polisen".

Av de 21 kvinnor som intervjuades har 19 av kvinnorna barn 18 eller yngre, totalt 28 barn. 9 av kvinnornas barn har en annan pappa än förövaren. 19 av barnen är gemensamma, vilket innebär att för majoriteten av barnen är det den biologiska pappan som är förövaren. Enligt kvinnornas uppgifter var 82 % av alla barnen utsatta för någon form av våld under relationen. 79 % av barnen uppgavs vara utsatta för någon form av våld efter relationen. Sett till typ av våld ser man en minskning av det fysiska våldet men en ökning av andra våldsformer. I nedanstående graf sammanställs antal barn som utsattes för olika typer av våld under och efter relationen:

Gemensamma barn oftare utsatta för våld under relationen och efter separationen

Eftersom vi sedan tidigare vet att det oftast är barnets biologiska pappa som utsätter mamman och de egna barnen för våld tittade vi närmare på vilka barn som var utsatta för våld och eftervåld utifrån deras relation till förövaren.⁴⁸

De gemensamma barnen var utsatta för våld i klart högre utsträckning än kvinnornas egna barn, både under relationen och efter. Av de 19 gemensamma barnen var det hela 84 % som uppgavs vara utsatta för någon form av våld av sin pappa under relationen. Gällande kvinnornas egna barn var det 78 % som uppgavs vara utsatta för våld under relationen. I de få fallen där det inte framkom uppgifter om våld mot de gemensamma barnen under relationen, hade barnen inte fått uppleva en tid där föräldrarna hade en parrelation då kvinnorna hade lämnat mannen när de var gravida eller när barnen var nyfödda.

Efter att kvinnorna har lämnat sina våldsamma partners blir det stor skillnad mellan de gemensamma och de egna barnens våldsutsatthet. Våldet mot kvinnornas egna barn minskade efter separation till 44 % av barnen. Den främsta anledningen till den kraftiga minskningen av våld mot kvinnornas egna barn är att dessa barn slapp ha kontakt med

I denna rapport utgår vi ifrån mammornas berättelser om barnens våldsutsatthet. Eftersom vi endast har frågat specifikt om barnens utsatthet för våld i samband med umgänge kan det finnas ett mörkertal där barn har utsatts för våld men att kvinnorna inte har pratat om det.

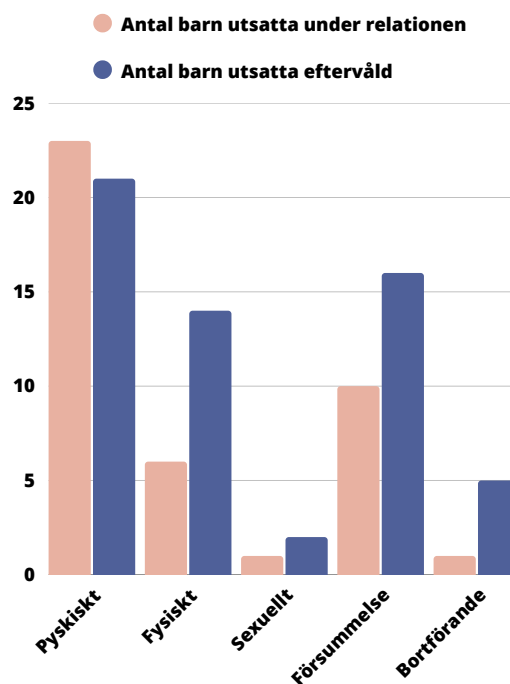

Diagram: Barnens utsatthet för olika former av våld under och efter relationen.

48. Broberg m.fl. 2011; Jernbro och Jansson, 2017

våldsutövande tidigare partnern efter separationen och därmed skyddades från att utsättas för denna typ av brottslighet. De egna barnen som var fortsatt utsatta för våld efter relationens avslut var det på grund av bostadssituationen som gjorde att de var tvungna att bo med mammans tidigare partner. **Antalet gemensamma barn som utsattes för någon form av våld ökade istället till 95 % efter separationen.** I siffror innebär det att det är endast 1 av de 19 gemensamma barnen som inte har utsatts för eftervård. Det barnet var också det enda gemensamma barnet som inte hade haft kontakt med sin pappa alls. Sorgligt nog betyder det att 100% av barnen som hade umgänge med den våldsutövande föräldern var utsatta för våld av den föräldern. Ingen annan slutsats kan dras än att kontakt med en pappa som har tidigare brukat våld i familjen är för de gemensamma barnen en mycket stor riskfaktor för fortsatt våld. En kvinna berättar:

100 %

av barnen som hade umgänge med pappan var utsatta för våld efter relationen

”Från början var en kontaktperson med på umgänget, de fick bytas ut fyra gånger för pappan var inte nöjd med dem, ett tillfälle vägrade sonen kliva på tåget till pappa och det blev kalabalik på stationen med privatpersoner som ringde och sa att jag måste hjälpa min son. Polis och socialjour blev kallade, jag har också själv behövt åka och lämna honom. Barnet fick stå ut med hot och kränkningar, slitits in i bilen, det har varit akuta hembesök hos pappa från socialjourn”.

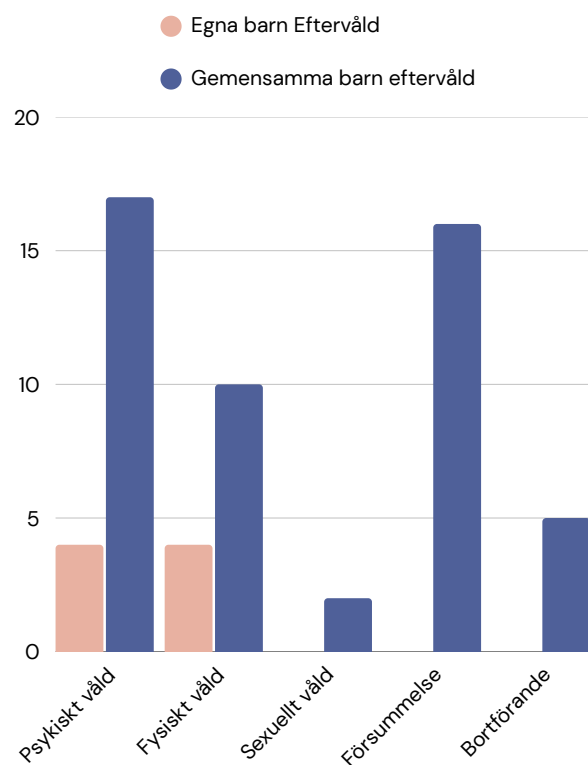
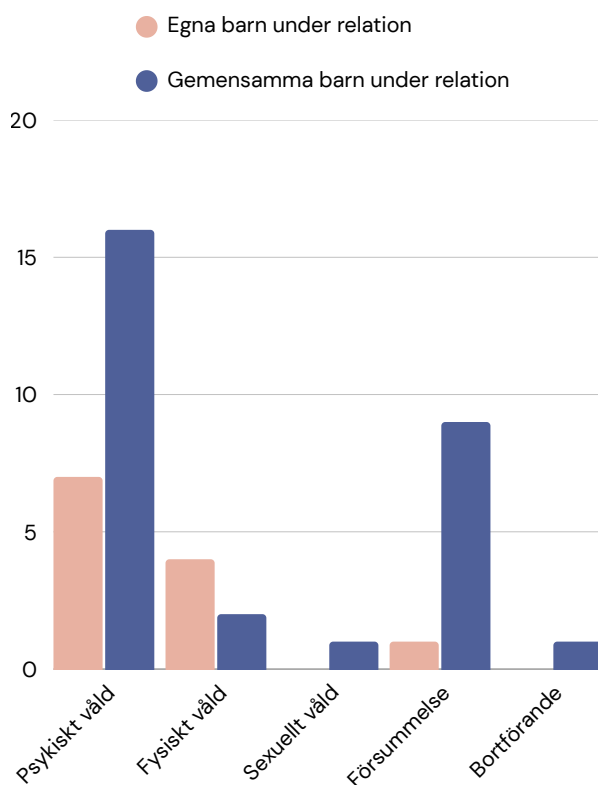

Diagram: Vänster och höger jämför de egna och de gemensamma barnens utsatthet för olika former av våld under och efter relationen.

Psykiskt våld mot barnen vanligt

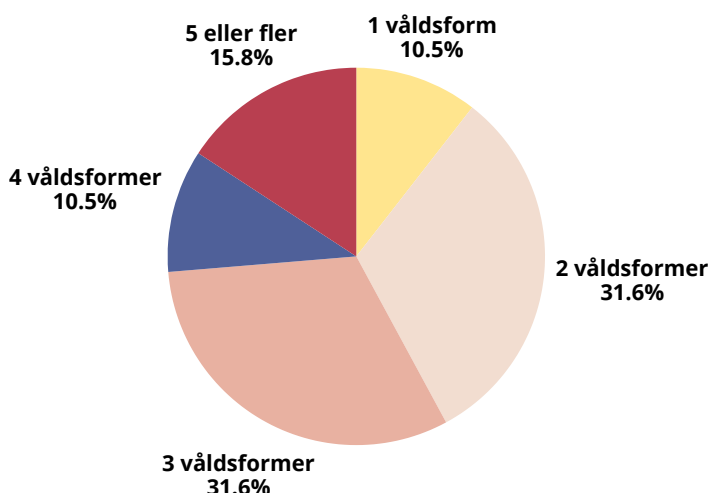
Enligt mammornas uppgifter var 82 % av barnen utsatta för psykiskt våld under relationen och 75 % efter relationen, vilket gör det psykiska våldet till den vanligaste formen av våld mot barnen. Det psykiska våldet kunde vara antingen genom att tvingas bevittna mannens våld mot mamman eller genom direkta angrepp mot barnen. Att tvingas uppleva våld mot en närstående är en form av psykiskt våld mot ett barn som leder till allvarliga och långvariga konsekvenser.⁴⁹ Sedan 2021 är det även brottsligt i Sverige att tvinga barn uppleva våld mot en närstående.⁵⁰

Sett till förövarens relation till barnen ser man att det psykiska våldet minskade i samband med separationen för kvinnornas egna barn men att det ökade för de gemensamma barnen från 82 % under relationen till 95 % av barnen efter relationen. Återigen var det endast ett barn som inte utsattes tack vare noll kontakt med den biologiska pappan. En mamma till en tonåring beskriver systematiskt psykiskt våld som barnet utsattes för:

"Han hotar sonen, fast hans kompis är där. Han har sagt till honom "Du är äcklig". Sonen har svarat "Visst! Men jag är ingen kvinnomisshandlare". Då hade han backat. Hela tiden han är på honom, hånar honom, hotar honom, trycker ner honom, kallar honom för svartskalle. Det tar mer på mig när han ger sig på honom."

Multiutsatthet när barnen utsatta för flera former av våld

Våldet mot barnen förvärrades av att de oftast utsattes för flera former av våld och grövre våld. Hela 91 % av de utsatta barnen utsattes för 2 eller fler olika former av eftervård jämfört med 65 % som var utsatta för 2 eller fler former av våld under relationen. Med flera former av våld blir våldet mer omfattande och oförutsägbart, vilket gör det svårare för barnen att navigera i sina försök att undvika våldet och ökar risken för allvarliga konsekvenser för barnen.

91 %

av barnen var utsatta för 2 eller fler olika former av våld efter relationen

49. FN:s kommitté för barnets rättigheter, 2011

50. 4 kap. 3 § brottsbalken (BrB)

SKADLIGA KONSEKVENSER FÖR BARNEN

Barndomen är en mycket viktig och intensiv period för människans utveckling fysiskt, kognitivt och socioemotionellt. Att exponeras för våld under barndomen har en negativ inverkan på barns utveckling inom samtliga utvecklingsområden, i synnerhet om våldet är i nära relationer. Hos små barn påverkas utvecklingen av hjärnans struktur negativt av skrämmande upplevelser och höga stressnivåer kopplad till upplevelser av våld. Barnens anknytning till omsorgspersoner påverkas negativt och barnens behov av tröst och omsorg åsidosätts när omsorgspersonerna på grund av våldet antingen är skrämmande eller skrämda. För att barnen ska kunna söka tröst och trygghet hos sina omsorgspersoner innebär det att de måste söka sig närmare det som de söker skydd ifrån, nämligen våldet. Barnens kognitiva utveckling påverkas negativt och försenas då mycket av att barnens energi och kraft istället läggs på överlevnadsstrategier. Barnen får svårare att reglera sina egna känslor och upprätthålla sunda relationer. Våldets negativa påverkan ger långvariga konsekvenser som kan vara i decennier eller livet ut. Det finns en tydlig koppling för barn att utveckla PTSD-symtom då de upplever upprepat våld som riktas mot en omsorgsperson. Våldsutsatta barn löper mycket högre risk att drabbas av fysisk ohälsa, riskbruk av alkohol och narkotika samt annan psykisk ohälsa såsom depression, ångest, självskadebeteende, sömnstörningar och suicidalitet på både kort och lång sikt.⁵¹

Stiftelsen Allmänna barnhusets rapport om barn som är utsatta för flera typer av våld där cirka 5000 elever i årskurs 9 och gymnasiet fick svara på en enkät, visade att en tredjedel av elever som hade varit utsatta för två eller flera former av barnmisshandel under sin uppväxt redan hade försökt att ta sitt liv någon gång.⁵²

BARNEN LÄMNAS UTAN STÖD

En kvinna vems barn nekades stöd berättar:

“Barnet har i möte med Barn och Ungdomsenheten uttryckt rädsla och även visat det med kroppen, ändå inget stöd! B&U har en gång röjt vår adress. En B&U-handläggare sa efter att det kommit in en orosanmälan från familjerätten, sagt : Vad tycker du vi ska göra? Vi kan inte utreda om barnet varit våldsutsatt, det får polisen göra”.

I den egna undersökningen framträder en tydlig bild av våldets och eftervåldets negativa påverkan på barnens mående och psykiska hälsa. Många av mammorna uppger att barnen är rädda, vill inte tvingas till umgänge med den våldsutövande pappan, får fysiska symtom på stress, förseningar i utvecklingen och mår psykiskt dåligt. Med all kunskap som finns om hur våld i nära relationer påverkar barn, är stöd och skydd till barnen en viktig fråga. Samhället har ett långtgående ansvar för våldsutsatta kvinnor och deras barn. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för stöd och skydd till våldsutsatta vuxna och ett särskilt ansvar för stöd och skydd till barn som far illa.

51. Jones et al, 2001; 2015; Pill et al, 2017; Grip, Broberg & Almqvist, 2010; NCK, 2014; Socialstyrelsen, 2016; Broberg et al, 2011; Broberg & Almqvist, 2014; Dillon et al, 2013; FN:s Barnrättskommitté, 2011

52. Jernbro & Landberg, 2020

Våldsutsatta personer som söker stöd hos socialtjänsten eller identifierats inom dess olika ansvarsområden ska, i enlighet med socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, erbjudas stöd och insatser.⁵³ Av de 28 barnen i den egna undersökningen var det endast 1 barn som hade fått stödinsatser utifrån sin våldsutsatthet hos socialtjänsten eller sjukvården/barn-, och ungdomspsykiatri. Detta trots att majoriteten av barnen hade flertal kontakter med socialtjänsten och sjukvården och i många fall kontakt under flera års tid. I flera av fallen hade mammorna ansökt om stöd till barnen men inte fått. En kvinna berättar:

“De vill se det som en konflikt mellan föräldrarna, att det inte är så farligt, barnet har ju tak över huvudet”

Endast 1 av barnen fick stöd av socialtjänsten

En nationell kunskapsöversikt av stöd till barn som har bevittnat våld mot mamma visade att barns symtom på psykisk ohälsa förbättrades av insatser särskilt fokuserade på våldsutsattheten. Insatser riktade direkt till barnen gav självklart bättre effekt.⁵⁴ Bristerna att uppmärksamma och möta våldsutsatta barns behov av stöd är dock väl dokumenterade vilket innebär att barnen i den egna undersökningen inte är ensamma om att inte få stöd utifrån sin våldsutsatthet.⁵⁵ En av kvinnorna berättar:

“Socialtjänsten gjorde en bra utredning men slutsatsen var att det förelåg låg risk för att barnen skulle vara utsatta fortsättningsvis, trots pågående våld hemma. Jag var tvungen att vara kvar och dela lägenheten eftersom jag inte fick skydd. Jag var utsatt för fysiskt och psykiskt våld och barnen fick uppleva det också”.

Det förefaller att barn som upplever våld mellan närstående eller som utsätts direkt själva inte ses som brottsoffer av socialtjänsten trots att de är brottsoffer enligt både socialtjänstlagen och brottsbalken. Med uppdraget att värna barnets säkerhet och bedöma möjligheterna till kontakt med båda föräldrarna tycks kontakten med den våldsutövande föräldern gå före barnets säkerhet och skydd.⁵⁶

Myndigheter misslyckas med att skydda barn från våld

Barnkonventionen, som blev svensk lag 2020, fastställer att barn har rätt till ett liv fritt från våld och att barn ska skyddas mot alla former av våld inklusive sexuella övergrepp. I den egna undersökningen dömde svenska domstolar till umgänge med den våldsutövande föräldern för 56 % av de gemensamma barnen trots uppgifter om våld och utan att adekvata åtgärder togs för att skydda barnen från våld. Kunskapsöversikten av stöd till våldsutsatta barn visade att barn, vars mammor var utsatta för pågående psykiskt eller fysiskt våld vid ett års uppföljning, hade svårt att tillgodogöra sig behandlingsinsatserna och ingen förbättring gällande barnens svårigheter kunde ses. Tvärtom mådde de sämre. När våldet mot mammorna minskade, förbättrades barnens psykiska hälsa. Därför lyfte författarna vikten av skyddsinsatser till mammor och barn

53. Socialstyrelsen, 2016; 5 kap 11§ Socialtjänstlagen

54. Broberg et al, 2011

55. Socialstyrelsen, 2018; Socialstyrelsen, 2022; Thulin & Jernbro, 2023; Rädda barnen, 2022

56. Thulin & Jernbro, 2023

57. Broberg et al, 2011

med slutsatsen att skyddsinsatser är av stor betydelse för barnens psykiska hälsa och förutsättningar att tillgodogöra sig stöd.⁵⁷

Gällande skydd från våld och övergrepp har socialtjänsten det yttersta ansvaret. När det finns behov av det ska socialnämnden erbjuda våldsutsatta personer stöd och hjälp i form av lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar den våldsutsattas behov av skydd med utgångspunkt i en utredning och en riskbedömning. Idag har även skyddat boende definierats som en insats som ska beviljas våldsutsatta kvinnor och barn i behov av skydd och stöd.⁵⁸

Över flera års tid har vi inom kvinnojour rörelsen sett en minskning av antal barn som får komma till skyddat boende med sina mammor och skyddas från våldsutövaren, oftast den biologiska pappan. Istället är det flera barn som lämnas ensam hemma med förövaren. 68 % av barnen i den egna undersökningen fick aldrig komma till skyddat boende. Dessa barn fick genomlida våld under relationen som sedan övergick till eftervåld utan avbrott, utan skydd och utan stöd. De barnen som fick komma till skydd fick riktade stödinsatser hos oss och mammorna fick alltid föräldrastöd kopplat till barnens och deras erfarenheter av våld. I vårt arbete ser vi också hur viktigt det är för barnen att känna sig skyddade för att kunna tillgodogöra sig stödet. Vi ser hur de blomstrar då den normala utvecklingen tar fart när de känner sig trygga, ofta för första gången på väldigt länge. Skyddat boende är dock en tillfällig insats som innebär att stödet är begränsat till den akuta fasen, särskilt då vi ser kortare placeringstider. De flesta av barnen hade behövt fortsatt stöd och uppföljning efter utflytt vilket socialtjänsten har ansvar för. Eftervåldet som barnen utsattes för, talar också för behovet av flera och mer långvariga skydds-, och stödinsatser samt uppföljning. Vidare krävs mer kunskap om eftervåld och analyser av konsekvenserna av myndigheternas arbete.

68 %

av barnen som var utsatta för våld fick aldrig skydd från våldet

58. HSLF-FS 2022:39; SOSFS 2014:4

Avslutande ord

Det är många som någon gång har ställt frågan– varför lämnar inte våldsutsatta kvinnor? Helt övertygade om att de själva skulle göra annorlunda. Som om man själv skulle vara immun mot våldets mekanismer som verkar för att hålla kvar dig och som om man själv inte skulle bli rädd och påverkad av upprepat och traumatiskt våld. Många professionella belastar våldsutsatta kvinnor med ansvaret för förövarens våld, kanske i brist på ansvarstagande från förövaren. Vi har en bild i vårt samhälle om att det handlar om att kvinnor ska lämna våldsutövande män och att då är problemet löst. Tittar vi på eftervård blir det tydligt att det har mindre att göra med vad kvinnorna gör och mer att göra med en problematik hos de våldsutövande männen. Våldet fortsätter trots att kvinnorna lämnar och anstränger sig för att skydda sig och sina barn. Samtidigt saknar professionella kunskap om eftervård och insikt om hur man själv som professionell bidrar till att våldet får fortsätta. Vi behöver utveckla kunskapen om eftervård och de strategier som förövaren använder sig av som involverar myndigheter. Våra skattemedel ska inte kunna bidra till att kvinnor och barn utsätts för mer våld. Att myndigheter används som ett vapen mot enskilda.

Trots att arbetet med våld i nära relationer har utvecklats de senaste 50 åren, är det fortfarande **för** svårt för våldsutsatta kvinnor och barn att få stöd och att få slippa bli utsatta för våld. Det finns idag specialiserad kunskap om mäns våld och dess konsekvenser för kvinnor och barn, arbetssätten har utvecklats och många av kommunernas socialtjänst har specialiserade enheter som arbetar med våld i nära relationer, det har utvecklats olika stödinsatser för vuxna utsatta, barn och förövare och lagstiftningen har utvecklats och utökats till skydd för våldsutsatta. Ändå ger kvinnojourer stöd till kvinnor som har nekats skydd trots pågående våld, barn nekas skydd även när den våldsutsatta föräldern beviljas skydd, barn tvingas till umgänge med sina förövare, barnavårdsutredningar osynliggör våldet. I vårdnadstvister används placering på skyddat boende mot den utsatta, risk och skyddsbedömningar för barnen saknas, ansvaret för våldet läggs på kvinnorna och även på barnen och motsägelsefulla krav ställs på den utsatta. Barn blir utan stöd att bearbeta det våld de har utsatts för, våldet fortsätter, kvinnor mördas och barn bli utan sina mödrar.

Den professionella distansen till klienterna man möter verkar påverka förmågan att sätta sig in i hur våldet faktiskt kan se ut och vad det innebär för kvinnan och barnen i verkligheten. Våldet blir någonting abstrakt som man pratar om men inte riktigt förstår. Hur är det att leva med att vara rädd hela tiden? Hur är det att aldrig veta om den här gången är den gången han dödar dig? Hur är det att bli så nedbruten av det psykiska våldet att man knappt vågar ha en egen vilja kvar? Hur är det att inte bli trodd när den som möter en har makten över om våldet fortsätter eller tar slut? Det är skrämmande att så många av kvinnorna i vår undersökning vittnade om myndigheternas oförmåga att bemöta dem, ta dem på allvar eller skydda dem från våldet. Och att det gjorde att de tvingades stanna kvar i våldet mycket längre och att det i sin tur kostade barnen år av deras barndom. För även om man som myndighet gör bedömningen att det inte finns lagstöd att bevilja en viss insats har man ett ansvar i hur man bemöter ett brottsoffer och ett ansvar att ge rätt information.

En av de viktigaste fynden i vår undersökning är att samtliga barn som hade kontakt med sina våldsutövande pappor efter föräldrarnas uppbrott var utsatta för våld av pappan och att våldet mot barnen ökade efter separationen. Att det fysiska och psykiska våldet riktat mot barnen ökar efter separationen kan förklaras med att mamman genom sin närvaro tidigare har kunnat skydda barnen mot våldet och att pappan, som bär på en våldsproblematik, har ett fortsatt behov av att utöva våld och riktar våldet som han tidigare riktat mot mamman, mot barnen. Vi vet också att barnen används som ett verktyg i eftervåldet mot mamman och att pappan kan skada barnen fysiskt för att skada mamman psykiskt. När våld i nära relationer ses som ett problem som sker mellan föräldrarna osynliggörs barnens utsatthet och den problematiken som pappan bär på som är oberoende på den specifika partnern, osynliggörs också. Ansvar fördelas trots att vi vet att den som begår ett brott har ansvar för det brottet. Och trots att vi också vet att en våldsam man är farligast när en kvinna vill eller har lämnat honom. En våldsam pappa är, utifrån resultaten av vår undersökning, farligast för sina barn när han är ensamstående förälder.

Kunskapen finns, decennier av forskning finns. Ändå kan professionella utgå ifrån förlegade föreställningar som i slutändan kostar samhället miljarder och som kostar kvinnor och barn i lidande och ytterst sina liv. Kunskapshöjningar behövs både inom rättsväsendet och inom socialtjänsten. Det går tyvärr inte att dra några andra slutsatser än att samhället sviker barn som blir utsatta och exponerade för våld. Vi har lagstiftning som säger att barnen ska skyddas från alla former av våld och att de har rätt till bästa möjliga hälsa samt sjukvård och rehabilitering. Lagstiftning som säger att det är ett brott att tvinga barn att uppleva våld mot en närstående. Ändå utsätts och exponeras barn för omfattande våld, både medan deras föräldrar är i en relation och efter de har separerat. Trots att olika myndigheter får vetskap om våldet som barnen utsätts och exponeras för, misslyckas de med att skydda kvinnorna och barnen. De misslyckas också med att ge barnen som har blivit utsatta och exponerade för våld adekvat stöd. De våldsutsatta är experter på vad de behöver varför vi frågade de vad de ville säga om de kunde. Vi avslutar därför rapporten med några tips och råd från dem.

KVINNORNAS synpunkter och medskick

- *Lita på våra berättelser.*
- *Alla barn behöver få stöd efter våldsutsatthet för alla barn påverkas av våld – det ska inte handla om vem barnet får som socialsekreterare.*
- *Förövarna behöver ställas till svars och ta ansvar för situationen de försatt sina ex-partners och barn i. Detta gäller både hos socialtjänsten och i rättsprocesser.*
- *Kraven för vad som är gott föräldraskap måste vara lika höga för pappor som för mammor – att utöva våld mot sina barns mamma är inte ett gott föräldraskap.*
- *Mer empati och en större förståelse från professionella.*

- *Tvinga inte våra barn till umgänge – de är rädda.*
- *Ni (myndighetspersoner) behöver vara vaksamma så att ni inte blir förövarens förlängda arm.*
- *Det är inte lätt, det är ju det här att man blir dömd så lätt, att det bara är att lämna, men det är inte bara det.*
- *Vi behöver mer stöd för att kunna lämna, för det är då det riktiga helvetet börjar om vi säger så.*
- *Större stöd i föräldraskap, inte hota ta dina barn, skräms inte, man är rädd ändå. Myndigheter måste vara vaksamma att inte själva bli förövare.*
- *Jag skulle önska att jag kunde säga till alla kvinnor att dom inte behöver vara rädda. Jag önskar att jag hade kunnat lämna för länge sen men jag vågade inte för jag var rädd. Jag visste inte ens att man kunde hamna på skyddat boende. Det behövs information på olika språk, inte bara svenska.*
- *Att någon ska lyssna och säga att det inte är okej.*
- *Att Barn och Ungdomsenheten måste agera när det är våld.*
- *Jag skulle vilja att dem visste att det finns ju inget värre än att inte kunna bo hemma, att inte kunna ha sitt liv – man är så ensam.*
- *Alla kvinnor som lämnar skulle behöva en lots som kan hjälpa dem genom hela processen. Alla barn skulle behöva ett eget oberoende ombud som kan föra barnets talan under hela processen.*
- *Önskar mer hjälp från polisen oberoende om det är brott eller inte brott, för att markera ett stopp.*
- *De borde vara lyhörda, inte döma. De borde kunna lägga ihop ett och ett och se att det inte finns logik i förövarens berättelse. Det är superviktigt. Involvera barnpsykologer. Vid beslut, tänk i förebyggande syfte. Hur kan den här personen ge omsorg? Vad kommer det här barnet växa upp till?*
- *Att det inte hjälper att lämna. Att det psykiska våldet fortsätter. De behöver lyssna och inte lägga skuld precis som förövaren gör. Det behövs otroligt mycket förståelse och stöd kring det här.*
- *Beslutfattare borde också ställa mer krav på pappor. Det ska inte va så lätt att komma undan.*

- Sluta stressa oss, sluta ifrågasätta oss, sluta döma så snabbt, sluta använda barnen som maktmedel (gäller även soc) fortsatt med stödet, var mänskliga, våga ställa frågor, utbilda folk hur man hanterar skyddade personuppgifter, mycket mer information till allmänheten om våld och hur man kan söka hjälp, att psykiskt våld ska tas på lika stort allvar som fysiskt.
- Våld påverkar alla aspekter av livet och det tar tid, stöd behövs längre än det akuta skedet.
- När polisen kommer till lägenheten borde de fråga "- Vill du lämna honom här och nu? Vi skjutsar dig, du behöver inte träffa honom mer.
- När ena föräldern är våldsam borde det vara obligatoriskt med ett juridiskt bindande avtal för att förhindra att våldet fortgår.
- Önskar det fanns mer resurser. man vågar inte polisanmäla eller bråka för att man är rädd.
- Hög straffsatserna för kvinno-, och barnfridsbrott. Mer empati. Mer krav på männen. Uppföljningar fungerar inte. Mer kunskap och kompetens.
- Förstå allvaret! Vikten av stöd och att få bekräftelse på vad som är normalt. Att kvinnojourer och kvinnofridslinjen är livsviktigt. Det finns en sån stor inkompetens hos myndigheter.

Källförteckning

Broberg, A., Axberg, U., Jonhed (Forssell), A. L., Sharifi, U., Almqvist, L., Iversen, C., Eriksson, M., Grip, K., Källström (tidigare Cater), Å. & Almqvist, K. (2011). Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma : resultat från en nationell utvärdering. Göteborgsuniversitet, Libris.

Brottsbalken (BrB). (1962:700). 4 kap. 3 § b.

Brottsförebygganderådet. (2014). Nationella kartläggning av brott i nära relationer.

Brottsförebygganderådet. (2019). Nationella trygghetsundersökningen – uppföljningsintervjuer.

Brottsförebyggande rådet. (2022). Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper – våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål – Författare: Carl Gynne, Mahlet Techan, Lina Lundborg.

Bruno, L. (2016). Ofriidstid: Fäders våld, staten och den separerande familjen (Doctoral dissertation, Acta Universitatis Upsaliensis).

Bruno, L. (2018). National self-image as an obstacle to ensuring children's rights in the context of domestic violence and family law—the case of Sweden. Journal of Social Welfare and Family Law, 40(4), 426–440.

Dillon, G., Hussain, R., Loxton, D. & Rahman, S. (2013). Mental and Physical Health and Intimate Partner Violence against Women: A Review of the Literature. International Journal of Family Medicine.

Ekström, V. (2016). Det besvärliga våldet: socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer. Avhandling, ISBN 9789176857236.

Enander, V. (2011). Genväg till forskning: Att stanna och att gå: Forskning kring misshandelsprocessen och misshandlade kvinnors uppbrottsprocess. Avsändare: Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer (VKV).

Europarådet. (2011) Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet. Europarådets fördragsserie – nr 210. Istanbul 20110511.

Förenta Nationer. (1993). Deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor. General Assembly resolution 48/104.

FN:s kommitté för barnets rättigheter. (2011). Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 13 Barnets rätt till frihet från alla former av våld.

Föräldrabalken. (1949:381).

Grip, K., Broberg, A. & Almqvist, K. (2010). Psykisk hälsa hos mammor som utsatts för våld av sin partner – Före och efter deltagande i Bojens grupprogram. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Källförteckning

Hardesty, J. L. & Ganong, L. H. (2006). How women make custody decisions and manage co-parenting with abusive former husbands. *Journal of social and personal relationships*. 23(4): 543–563.

Hayes, B. E. (2012). Abusive men's indirect control of their partner during the process of separation. *Journal of family violence* 27, 333–344.

Holmberg, C. & Enander, V. (2011) Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser. Ystad: Kabusa böcker.

HSLF-FS 2022:39. (2022). Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa m.m. Artikelnummer 2022-6-7967, ISSN 2002-1054.

Hydén, M., . (2016). Mäns våld mot kvinnor i nära relationer. *Forté*, Nr 7/2016, ISSN 2001-4287.

Hydén, M. (2015). What Social Networks Do in the Aftermath of Domestic Violence. *British Journal of Criminology*, 55(6), 1040–1057

Hydén, M., Gadd, D. & Grund, T. (2020). Role of narrative and social networks in thwarting violence and sexual abuse in young people's lives. Paper presented at 5072172–2190. *British Journal of Social Work*, 50, 2172–2190

Isdal, P. (2017). Meningen med våld. Gothia Kompetens AB.

Jernbro, C. & Jansson, S. (2017). Våld mot barn 2016 – En nationell kartläggning. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Jernbro, C. & Landberg, Å. (2020). Om barn som utsätts för flera typer av barnmisshandel multiutsatta barn. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Jones, L., Hughes, M., & Unterstaller, U. (2001). Post-traumatic stress disorder (PTSD) in victims of domestic violence: A review of the research. *Trauma, Violence & Abuse*, 2, 99–119.

Jämställdhetsmyndigheten. (2022). Uppgifter om våld är inget undantag: Redovisning av kartläggning av uppgifter om våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge. Rapportnummer 2022:1.

Laing, L. (2017). Secondary victimization: Domestic violence survivors navigating the family law system. *Violence against women*, 23(11), 1314–1335.

Lundgren, E. (1991). Att stanna och att gå: Forskning kring misshandelsprocessen och misshandlade kvinnors uppbrottsprocess. Genväg till forskning. Avsändare: Västra Götalandsregionens kompetenscentrum.

Mahoney, M.R. (1991). Legal Images of Battered Women: Redefining the issue of separation. *Michigan Law Review*, vol. 90, nr. 1, 1–93.

Källförteckning

Nationellt centrum för kvinnofrid. (2014). Våld och hälsa.: En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa. NCK-rapport 2014:1.

Nationellt centrum för kvinnofrid. (2019). Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar.

Pill, N., Day, A., & Mildred, H. (2017). Trauma responses to intimate partner violence: A review of current knowledge. *Aggression and Violent Behavior*, 34, 178–184.

Polismyndigheten. (2022). <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/brott-i-nara-relationer/> hämtad 2022-11-15.

Polismyndigheten, NOA Utvecklingscentrum Väst & Åklagarmyndigheten, Utvecklingscentrum. (2019). Tillsynsrapport 2019:01 Våld i nära relationer och sexualbrott mot vuxna – En gemensam granskning av polisens och åklagarens handläggning. Göteborg.

Regeringen. (2016). Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid Regeringens skrivelse 2016/17:10.

Renner, L. M. & Markward, M. J. (2009) Factors Associated with Suicidal Ideation Among Women Abused in Intimate Partner Relationships, *Smith College Studies in Social Work* 79, 139–154.

Rädda Barnen. (2022). Mellan Stolarna – det dubbla sveket. Centrum för stöd och behandling, Rädda barnen.

Skoog Waller, S. (2022). Utan mig är du helt ensam – kvinnors levda erfarenheter av omgivningens och samhällets ensamgörande i spåren av mäns våld och eftervåld, Libris.

Socialstyrelsen. (2022). Kunskapsstöd och regler <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/> Publicerad 2019-04-17 Senast uppdaterad 2022-06-28.

Socialstyrelsen. (2018). Dödsfallsutredningar 2016–2017 (Artikelnummer: 2018-1-37). Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen, (2016). Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer – ISBN 978-91-7555-391-7.

SOSFS 2014:4. (2014). Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer.

SOU 2015:55. (2015). Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Statens offentliga utredningar. ISBN: 9789138243077, 2015.

Statskontoret. (2021). Mäns våld mot kvinnor En analys av myndigheternas arbete med den nationella strategin.

Thulin, J. & Carolina Jernbro, C. (2023). När ett barn varit utsatt för våld, föräldrars berättelser om våldets konsekvenser och vägen till stödinsats. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. ISBN: 978-91-86759-56-8.

Källförteckning

Utväg Skaraborg. (2019). Broschyr våldsutövare.

Wilson, M. & Daly, M. (1993). Spousal homicide risk and estrangement. *Violence and Victims*, 8(1), 3–16.

World Health Organisation. (2021). Violence against women, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.

Zeoli, A., Rivera, E. A., Sullivan, C. M. & Kubiak, S. P. (2013). Post-Separation Abuse of Women and their Children: Boundary-Setting and Family Court Utilization among Victimized Mothers. *Journey of family violence*, 28(6):547–560.

Vi vill tacka alla kvinnor som har bidragit med sina berättelser. Ni är modiga i att sträva efter ett bättre och tryggare liv för er själva och era barn.

Vi vill också tacka Agera kvinnojours personal som har bidragit till att rapporten har kommit till. Tack.

Agera kvinnojour
Box 1173
172 24 Sundbyberg
www.agerakvinnojour.se
www.jagjulia.agerakvinnojour.se
info@agerakvinnojour.se
08 - 27 90 80